JOAQUIM RIERA Y BERTRAN
MESTRE EN GAY SABER

9085

LO PROMÉS

DRAMA DE COSTUMS CATALANAS
EN TRES ACTES Y EN VERS

BARCELONA
Llibrería de Francisco Puig y Alfonso
5, Plassa Nova, 5.

LO
PROMÉS

DRAMA DE COSTUMS CATALANAS

EN TRES ACTES Y EN VERS

ORIGINAL DE

JOAQUIM RIERA Y BERTRAN

MESTRE EN GAY SABER

Estrenat en lo TEATRO CATALÁ instalat en lo de NOVETATS
la nit del 8 de Janer de 1892.

BARCELONA

Llibrería de Francisco Puig y Alfonso

5, Plassa Nova, 5.

1892

Obras de J. Riera y Bertran

TEATRO

Caritat, *drama en 4 actes.*
Lo Promés, *drama en 3 actes.*
De mort á vida, *drama en 3 actes.*
Gent de mar, *drama en 3 actes.*
Corona d' espinas, *drama en 3 actes.*
Cadena de ferro, *drama en 3 actes.*
Com l' anell al dit, *proverbi cómich en 3 actes.*
Reina absoluta, *comedia (castellana) en 4 actes.*
La Majordona, *comedia en 2 actes.*
Bernat Pescayre, *comedia en 2 actes.*
Una orga de gats, *comedia en 2 actes.*
L' Avi, *quadro dramátich en 1 acte* (1).
Las Vehinas, *comedia en 1 acte.*
Lo Testament del Oncle, *comedia en 1 acte.*
La Nena, *comedia en 1 acte.*
La Relliscada, *comedia en 1 acte.*
La Espurna, *comedia en 1 acte.*
La Gran, *comedia en 1 acte.*
Si fá ó no fá, *proverbi cómich en 1 acte.*
Lo Padrí, *idili en 1 acte.*
Un joch de cartas, *sarsuela en 1 acte* (2)
Mis dos papás, *comedia (castellana) en 1 acte.*
Lo petit Soldat, *quadro infantil en 1 acte* (1).

VARIAS

Historia del Siti de Girona en 1809 (1).
Historia d' un Pagés (1).
Lo Vicari nou, *novela* (1).
Novelas premiadas.
Escenas de la vida pagesa.
Deu narracions (1).
Rey Cavaller. *narració novelesca* (1).
Biografía de B. C. Aribau *(castellana).*
Rob Roy *(traducció castellana).*
Cansons del temps.
Cansons de Noys y Noyas (3).
Mel y Fel, *poesías originals.*
Cent Faulas, *originals y en vers.*
Llibre de Sonets.

(1) Obra premiada.
(2) Música de D. Teodor Vilar.
(3) Música de D. Joseph Rodoreda, dibuixos de D. Apeles Mestres, versió castellana de D. V. Arteaga.

Á

EN FRANCESCH UBACH Y VINYETA

MESTRE EN GAY SABER

Benvolgut amich y company:

Després d' un any llarch de privació d' escriure, per efecte de greu malaltía, he pogut, gracias á Deu, veure representat aquest drama nou pera 'l qual m' han servit materials meus de disset anys enrera inédits fins avuy.

La crítica, favorable en general com lo veredicte del públich, s' es dividida al apreciarne 'l tirat. A uns los hi ha fet goig complert reveure pagesos en escena. Altres han consignat, ab alguna reconvenció, lo carácter en certa manera de retrocés als primitius temps del Teatro Catalá que ofereix ma darrera obra.

674492

Lluny d' agraviarme me n' he sentit agradat perque, com diría un matemátich, aixó es lo que 's tractava de demostrar.

¡Retrocedir als primitius temps de nostre Teatro regional! ¿Qué més podría jo ambicionar, en efecte, que veure agermanat Lo Promés ab dramas com Tal farás tal trobarás y Las Joyas de la Roser quals mérits de concepció honrada, de sentiment de casa y de localisme pintoresch nos delectan encara y delectarán sempre, sían las que sían las corrents artísticas ó las exigencias de la moda que arrivin á predominar?

Modernista convensut en art dramátich—segons comprova la majoría de mon repertori—vaig conceptuar oportú aquest drama de barretinas y caputxas justament per intervenirnhi, creyent que 'l públich devía anyorársen com me n' anyorava jo.

Escriure sistemáticament comedias de pagesía fora pesat y mesquí y ridícul, ja que 'l Teatro d' un poble pot y deu viure de tota sort d' elements, histórichs ó contemporanis, que 'l rodejan, y fins nodrirse y apersonarse ab los d' altres paíssos, persistint en l' exemple darrerament donat per tu ab La última pena, per no citar altras obras anteriors á la teva y com ella celebradas.

Mes encaparrats ab la idea de sustráurens á una monotonía com la de retreure sempre lo típich y vivent de casa, ¿hem d' incorre en altra de descastada: la de no recordárnosen may?

Tu sabs quán simpática fou la rebuda que, en

mitj de naturalismes y trascendentalismes sense gayre cor ni gayre vergonya, qu' en general malmenan á Fransa la literatura dramática, obtingueren aquells frescals y tendríssims quadros de la vida pagesa d' Alsacia que constituheixen L' Amí Fritz. Donchs bé: sensa ni remota pretensió d' establir comparansas, com avans no he pretés establirne, ¿per qué no havía jo de proposarme seguir la vía empresa péls famosos autors de tan deliciosa obra? ¿Per qué no inspirarme en lo mateix intent de veritat sanitosa, d' idealitat positiva, de purificació, d' *oxigenació* que degué guiarlos? ¿Per qué sacrificar al temor de la condempna dels estragats y de la indiferencia de las multituts lo goig de veure representat un drama ben de la terra?

Ni l' ésser, altrament, partidari de que las obras dramáticas s' escrigan habitualment en prosa,—com ho tinch declarat molts anys há y provat també,—ha sigut obstacle á que posés versos al servey de Lo Promés, convensut de que, senzill y gens melodramátich son argument, podrían donarli més vivor y més atractíu.

Per ço també m' he esmerat en que 'ls actes en general y fins moltas escenas resultessen quadros de costums catalanas lligats per una acció gens abundant ni engrescadora, certament, peró sí humana, sentida y moralisadora.

A ella faig cooperar no sóls los personatges essencials, sinó també 'ls secundaris, tractats ab una predilecció de la qual no 'm penadeixo, encara que, per

la extensió dels respectíus papers, resultin desequilibrats respecte á llur intervenció en la vida *externa* de la obra: no ab lo espiritual é intencionat de las situacions que la integran.

Per lo demés, figuras, pensaments, afeccions, llenguatje: tot m' he esforsat en que, sensa pecar d' arcáich ni d' arcádich, fos catalá de soca-arrel. Pera fer *enrahonar* pagesos, m' he fet tan pagés com he sabut. Si alguns cops s' entreveu al literat, al *acadé-mich*—que diu nostre ilustrat amich Roca y Roca—cregas que no es per gust de fals lluhiment que detesto com quincalla enganyadora. Aixó sí: quan sé ó crech saber el modo just de dir una cosa, me reca sacrificarlo á una inexactitut, á un circunloqui, ó á una magresa trista de dicció. Tal sistema trau, devegadas, quelcom de verossimilitut á las expressions, peró en cambi las fa més propias, es á dir més concordadas ab lo pensament y la intenció del enrahonament. Y permétme, ademés, ferte observar que no sempre que un escriptor catalá sembla retórich ó académich ó excessivament purista, ho es tant com sembla á la gent de ciutat. Jo he sentit pagesos de la meva terra que, si no s'expressan ab la facilitat y correcció d' un llibre, diuhen cosas ab severa y fins ab exquisida propietat de llenguatje. Filan prim al enrahonar com al filosofar. Tenen, dintre lo modest de llur estament, gran caudal de modismes que semblan rebuscats y no ho son gens. Posseheixen una ignorancia sabia que trascendeix á llur forma d' expressió concordantshi admirablement.

T' he indicat, ab això, lo que necessitava dir respecte al drama que 't dedico pera correspondre á la fraternal estimació que 'm portas y sempre m' has provat.

Pots contar, amich Francesch, cóm celebro que la execució afectuosa y cuidada que ha obtingut á *Novetats* l' haja fet més mereixedor de la present dedicatoria.

Teu afectíssim admirador

J. Riera y Bertran.

Barcelona y Janer de 1892.

REPARTIMENT

PERSONATJES	ACTORS
CLEMENCIA.	D.ª Carme Parreño.
JUSTA.	» Concepció Palá.
FELIU.	D. Teodor Bonaplata.
FRANCESCH.	» Ricardo Esteve.
CRISTIÁ.	» Enrich Guitart.
NARCÍS.	» Joan Oliva.
XECH.	» Frederich Fuentes.
PIUHET.	» Jaume Virgili.
GREGORI.	» Vicens Daroqui.
SIST.	» Lluís Muns.
TOU.	» J. M ª Fernández.
UN PABORDE. . . .	» Joan Gumá.

Un Foraster, una Pobra, una Noya, un Mosso de la Esquadra, un Pobre.
Forasters, Mossos, Pabordes, Pabordesas.

L' acció passa á un poble de l' Ampurdá, á principis de la centuria actual y á entrada d' hivern.

Direcció artística:

D. Antoni Tutau *

Aquesta obra es propietat de son autor.
Lo Director de la Galería Propietats d' obras dramáticas y líricas (Hospital, 14, 2, Barcelona) y 'ls seus corresponsals, son los únichs autorisats pera 'ls cobros dels drets de representació que devengui aquest drama.

* L' haverse vist privat lo senyor Tutau de la direcció personal de la obra, per efecte de sensible desgracia, no l' impedí dirigirla ab sos ilustrats y zelosos consells.

BARCELONA
Imprempta *La Renaixensa*, Xuclá, 13.
1892

ACTE PRIMER

Sala-menjador de rica masía. Duas portas al foro: l' una que dona á fora, l' altra á un ram d' escala visible, lo qual conduheix á las habitacions interiors. Gran finestral practicable al centre. Taula llargaruda á la dreta, acantonada, ab ascons á cada costat. Al cap de taula, cadiras de brassos embaquetadas. Altras cadiras propias convenienment distribuidas. Capelleta ó quadro ab una imatje de la Verge y la campaneta de plata del mal-temps, mitj empotrada á la paret. A un ángul, la llar. Alguns quadros vells de distinta forma. Porró y tassa damunt la taula, com també 'ls varis objectes que 's citan al comensarse la obra.

ESCENA PRIMERA

JUSTA, una NOYETA, duas CRIADAS

Al alsarse 'l teló, se sent alegre tritlleig de campanas lluny. La Noya, enfilada á una cadira, acaba d' arreglar la capelleta.

JUSTA ¡Ansia!... Aquí tens els llensols
(Donantlos á una Criada.)
per la cambra gran de l' era...
(Ara recordant.)
¡Ah! ¡Sí! Y l' aygua-beneytera
per l' altra cambra... ¿'Ls perols
(A l' altra Criada.)
ja son ben lluhents, Rosa? Bé;
(Sa afirmació per la de la Criada.)
donchs ara á escombrar per dalt...
¡Ah! ¡Té! ¡Y que no prenga mal!
(Entregantli un cantiret de vidre.)
¿Qué més feya menesté?...
¡Ay! Quan s' acosta aqueix día
de festa major, anyoro
á la mestressa á quí ploro
catorze anys há... Ré: ¡al cel sía!
(Somrihent.)

Bé ó mal, ja 'ns en sortirém
com cad' any... Soch vella, pró
no m' hi rendeixo per ço...
¡Rendirme plá! Quan haurém
passat lo gran trull, llavoras
ja reposaréu, filletas...
Ara no m' anéu distretas
com soléu las balladoras.
¡Tinguéu compte! ¡Féuho bé
tot! ¡No anéu aixeliadas,
ni us quedéu bocabadadas!...
¡Qué mes feya menesté?...
Res més me recordo .. Ja
podeu anar á... *(Moviment de sortida per las Criadas —Recordant.)*
¡Ah! Altra cosa
Ves tú, Xica. *(Se 'n va.)*
Escolta, Rosa:
no 't descuydis d' avisá'
al fuster per mor del llit
del Senyor Oncle... Ara vés.
(Moviment d' anarsen la Criada.)
¿Qué més?... *(La Criada s' atura)*
¿Qué més?... No: res més,
per ara, que 'l que t' he dit.

ESCENA II

Justa y la Noyeta

Cessa 'l tritllejar de las campanas. Justa 's fixa en la actitut de la noyeta que demostra estar esperant alguna cosa.

Justa *(A la Noyeta inclinada cap á ella)*
¿L' altre gerrich?... Té, trempada.
(Dona á la Noyeta un gerret ab flors artificials, qu' aquésta coloca á la capelleta fent costat ab l' altre.)
Pósal bé... *(Mira l' efecte.)*
¡Ah! Ja está guarnida...
¡Fa planta! ¡Sembla enternida
de goig!... ¡Per sempre alabada
la Verge del Sant Roser!...
Y ara báixa, galindoya...
(La Noyeta cumpleix.)

Has sigut ben bona noya,
y... sé lo que 'm toca fer.

ESCENA III

JUSTA, la NOYETA, CRISTIÁ

CRISTIÁ Bon día, Justa.
JUSTA ¡Oy, Cristiá!
¿Tu per aquí? ¿Quin bon vent?...
CRISTIÁ ¿En Francesch?...
JUSTA Pél bosch corrent.
CRISTIÁ ¿Encara? (*Contrariat.*)
JUSTA No pot trigá'
á tornar de la cassera...
Si vols esperarlo, crech
que aviat será aquí ab en Xech.
CRISTIÁ Tornaré.
JUSTA (Aqueixa fal-lera
d' aquet minyó mala espina
dias há que 'm fá.)
CRISTIÁ A més tart,
Justa.
JUSTA Cristiá, Deu te guart
de tot mal.
CRISTIÁ (*Anantsen*) (Ja 'm desatina
l' ansia de parlarli clar;
cada instant que passa 'm posa...
De situació tan penosa
avuy m' haig de llibertar.)

ESCENA IV

JUSTA, la NOYETA

JUSTA No sé lo que deu passarli
que 'l veig temps há ab un desfici...
Si ell fos vicios .. No: cap vici
ningú pot acumularli.
Va aná' á ciutat, s' hi va está'
anys, hi va apendre un podé,
va tornarne bó... Ré, ré:
si s' ha de dir, ja 's dirá.
Noya, á fer pa y trago aném
cap á la cuyna, que aquí

ens farían pertení'
els homenots. . No vulguém
sapiguerhi res, que tots
son massa de la xiuxeya...
¡Apa! Aném á la taleya,
y deixém als homenots
que ja s' acostan... La veu
del farreny sento.. Aném, nena...
¡Quin sorrut! ¡Quin poca-pena!
¡Del seu geni 'ns guardi Deu!
(*Se 'n van per la porta esquerra del foro. Los personatjes de la escena inmediata entran per l' altra porta.)*

ESCENA V

Narcís, Sist, Tou

Van tots mudats y arrivan conversant. Lo primer porta grossa geca blanca de pell (pellissa) ab profusa y lluhenta botonadura; calsa fins á mitja-cama y calsons rojos; la barretina damunt la espatlla. Fuma ab pipa (de terrissa y canó de canya) y parla ab mesura, casi sempre ab intencionada sorna.

Sist (*A Narcís.*) Anéu contant.
Narcís Tanta falla
passavan, com vos he dit,
ab amo tan malehit,
que no 's veyan ni una malla.
Trevallant á esclat de mort,
en compte d' aná' endevant,
tots s' hi anavan corsecant.
Sist ¡Sí qu' era ben mala sort!
(*Van sentantse vora la taula. Tou s' hi ensopeix aviat.)*
Narcís «Qui pert el seu el seny pert,»
canta 'l ditxo y te rahó.
Sist Si: no hi há al mon res pitjó
qu' un mal amo: aixó es ben cert.
Narcís Quan es bo, no 't despacienta
un mal any, si Deu te 'l dona;
quan no ho es, l' anyada bona
t' arriva á semblar dolenta.
¿Es dir que...

NARCÍS Res: qu' han deixat
la aixuta masovería,
y van á la de mitj-día
que 'n Feliu los hi ha arrendat,
avuy en celebració
de vigilia assenyalada
de festa major...

SIST M' agrada:
bon home.

NARCÍS Prou! Massa bo.

TOU Qué deyau?.. *(Mitj ensopit.)*

SIST Estrany sería
que 't fessis capás de rès.

TOU ¡Oh! .. ¡Bé!... Jo ..

SIST Tu gastas més
son que doblas.

TOU *(Rihent ab certa estupidesa.)*
¡Jo diría!...

NARCÍS No te 'n fihis: fa com un
que vaig coneixe al Conflent:
d' aquí-á-aquí, viu com el vent;
d' aquí-á aquí, ni un mort... difunt.
Pró aquell la sabía llarga,
y aquet es borni d' un ull...
y del... *(Front.)* ¡Vaja, girém full
que no estich per feyna llarga.
Ja us dich: masovers serán.

SIST Donchs... ¿fan cara de gent bona?

NARCÍS ¡Prou! Mes jo d' home ni dona
may responch per endevant.

SIST Vos sou desconfiat, pastó,
qu' es per demés, cert-á-fè.

NARCÍS ¿Jo?... Perque m' en feyan sè':
¡plá qu' ho sería sinó!
(Prepara la pipa y després la encen.)
De noy me deyan anyell,
y xayó 'm deyan de jove;
vaig entrá á la vida nova
de casat . ¡noms al burdell!
La dona que 'm va cassar
á un marxant va fer mal goig,
y... quan no 'm vaig tornar boig,
es... que no m' hi puch tornar.
Tinch una filla...: malalta,

y després de greus y afanys,
se 'm mor... á la flor dels anys,
quan l' haig de trobá en més falta.
Tinch un noy .. Me cau soldat
y 'm mor á la infama guerra.
Tinch... ¿Qué puch tení' á la terra
que no 'm donga feredat?
Si no fos la relligió
qu' en altre mon ens fa creure...
(*Transició.*)
Y bé, vaja, ¿no hem de beure?
Donchs acosteume 'l porró.

SIST Acóstali, tu, ensopit.

NARCÍS Que m' hi acompanyeu reclamo.
(Narcís empunya 'l porró, y Sist agafa la tassa, disposantse abdós á beure. Entra Feliu.)
¡A la salut del nostr' amo!

FELIU *(Entrant y ab agrado.)*
Grans mercés y bon profit.

ESCENA VI

Los mateixos, FELIU

NARCÍS ¡Guapo!
(Acabant de xerricar y fent passar lo porró á 'n Tou.)

FELIU ¿Encara no han tornat
de la cassera?

SIST No ho crech.

NARCÍS ¡Cá! tindriam ja aquí á 'n Xech
contantnos el resultat.

FELIU Teniu rahó que may falta
á esplicárvosen prouhesas.

NARCÍS Menos quan porta malmesas
las camas, ó du malalta
una mà ó una fesomía,
qu' alashoras no 'l veyem
y, per en Francesch, sabém
que l' avia á dins l' aparía.

FELIU Digueuli padrina, home,
que sentirse avia li amarga.

NARCÍS T' ho pensas... La sab més llarga
que 'l mon: tot s' ho pren á broma;

no s' encaparra, per molt
que sembli que s' amohina.

FELIU Sí: es vella, pro sempre atina
en tot.

NARCÍS Quan vol.

FELIU (*Un xich sever.*) Sempre vol.
Me porta pél cap dels dits
la casa, com m' interessa.

NARCÍS Tants anys de fer de mestressa:
¡jo diría!

FELIU Y té acudits
devegadas...

NARCÍS De *mi fló*.
L' altre dia... ¡Cóm! Ahir,
passant bugada, 'm va dir
qu' *era* un bon mosso.

FELIU Y te rahó.

NARCÍS ¿Qué si 'n té? Més que Sant Pere
declarant sa traydoría.
Jo *era* bon mosso algun día:
ab això, 'm va dir lo qu' *era*.

FELIU (*Rihent y copejantlo amistós.*)
Vaja, que anant mudadet
per las festas de guardar,
com avuy... podeu passar
no diré com pardalet,
pró...

NARCÍS Com pardal qu' ha deixat
el niu de poch temps: ¿fá?

FELIU Això.

NARCÍS Just: soch molt pardal... sinó
que soch pardal molt mullat.
(*Riallada de Feliu y de tots los demés.*)

FELIU Si aneu á ballas, podeu,
viudot, ullejarhi encara
galans donas!

NARCÍS (*Sospirant fort.*) ¡Ay, la mare!

FELIU ¿Suspiréu?

NARCÍS D' esglay, hereu.

FELIU ¿Es á dir que la corcó?...

NARCÍS La tinch massa revellida.

ESCENA VII

Los mateixos, XECH

Parat á la porta del foro y encarant la escopeta. Porta sarró y 'l trajo esblanquehit de farina. Es tipo ros, de vivesa en sos mots y actes, que deu contrastar molt ab lo carácter de Narcís.

XECH (*Rihent.*) ¡Alto! ¡Diners ó la *brida!*
¡Ja, ja!
NARCÍS (*A Feliu.*) Aquí 'l tens.
XECH Si, senyó:
aquí som perque... hem vingut.
FELIU ¿Y en Francesch?
XECH Espeuhetat
més que jo perque ha trascat
més péls alts y ha corregut.
FELIU Pró ¿heu vingut junts?
XECH Si: s' está
gatxejant ab las minyonas
perque las fassin ben bonas.
NARCÍS ¿Qué?
FELIU ¿Las perdius?
XECH (*Afirmant.*) ¡Ah *ja, ja!*
Aquesta carta m' han dada
per vos, nostr' amo. (*Se trau una carta de la pitrera y la entrega.*)
FELIU Corrent.
XECH Es per questió d' una gent
que 's trova molt endeutada.
Son los de can...
FELIU (*Vivament.*) Calla 'l nom!
La veuré. (*Referintse á la carta que guarda.*)
NARCÍS (¡Sempre xerrayre!) (*Se senten al lluny tres pausats tochs de campana*)
FELIU Fan las tres. No triguéu gayre
á anar á missa tothom.
NARCÍS Jo he anat á la matinal.
SIST Jo no. ¿Y tu? (*A Tou.*)
TOU ¿A missa? Jo sí
SIST ¿Hi has anat?
TOU ¡Ah, no! Vull dí'
qué...

SIST ¡Malaguanyat ronsal!
FELIU (*Sever y pausat*)
¡Ey! No us malparléu per res
si no voleu ferme agravis.
Un insult deshonra 'ls llabis.
SIST ¡Perdonéu!
FELIU No hi tornis més,
si está á casa meva 't plau.
NARCÍS No hi tornará més, hereu.
Jo quedo aquí, y si no creu...
FELIU Fins á després.
SIST Adeussiáu.

ESCENA VIII

NARCÍS, XECH, SIST, TOU

SIST Per mor de tú...
(*Irritat contra Tou. Aquest s' hi encara.*)
NARCÍS (*Interposantse.*) Que tinguém
la festa en pau; es diumenge
avuy, es dir festa en doble
com vigilia de la festa
major.. Cónta, cónta, Xech,
com vos ha anat la cassera.
XECH Com sol, home: ¿no sabéu
que 'ns va coronada sempre?
¿No sabéu qu' allá hont vaig jo
hi van conills á dotzenas?
NARCÍS Sí, perque 'ls hi fas bon tracte:
molta fressa y poca endressa.
XECH ¡Cá! Jo soch tan cassador
los dematins de las festas
com bon moliner de grà
los dias de trull de feyna.
Moliner, ¡vés fent farina!
Cassador, ¡vés matant llebras!
Ballador, ¡prepára camas
y amanéixte á dir floretas!
Aviat farán cerca-vila;
comensará la primera
sardana després de missa,
y... ¡ansia, blancas y morenas,
que 'l jovent ja s' ha engrescat
per esmolar espardenyas

desd' avuy, per si demá
se 'ns aygualía la festa!
¿No ho sabíau? Donchs jo sí
perque 'm costa tres pessetas;
peró com soch ja bon mosso
y haig de fer fira, no 'm recan.

NARCÍS Vaja, tens moltas virtuts
y no més qu' un sol defecte.

XECH ¿Quín?

NARCÍS Que no sabs alabarte.

SIST
TOU } ¡Ja, ja!...

XECH 'L pare ja m' ho deya.

NARCÍS Bé, bé: sapiguém, al últim,
á quants caps de cassa heu feta
la tussa... ¿Qué heu mort en tot?

XECH Poch.

NARCÍS Ja ho contava.

XECH Com delman
tant la...

NARCÍS Bé; ¿qué?

XECH ¿Qué? Aquest gaig
duas perdius y .. ¡una ovella!

NARCÍS ¿Una ovella? (*Esparverat.*)

XECH He sigut jo
pensantme qu' era una llebra.
(*Sist y Tou riuhen fort.*)

NARCÍS Ani... ¡Ay, no! L' hereu no ho vol!
(*Reprimintse al anar á dirli animal.*)

XECH Com negrejava darrera
d' uns sálichs, la he pres per altra.
¡Deu nos guart d' una fal-lera!

NARCÍS ¡Pobrica!... ¿Y qué més?

XECH Res més
perque hem encauhat. ¡Aquella
fura es més recondempnada!...

NARCÍS ¡Hummm!... (*Duptant.*)

XECH ¡Es que may voléu creure!

NARCÍS Ves contant.

XECH Donchs... veus aquí
que 'n Francesch 'm crida «¡Alerta!»
Preparo 'l fusell, y 'm passa
el conill á frega-frega;
li apunto, li tiro, y... ¡xef!

SIST ¿Qué?
XECH ¡'M fa figa la escopeta!
NARCÍS ¡Prou!
XECH Passa un gos aixeliat,
entre camas se m' enreda,
me tomba, m' also, me poso
á córrer d' ell al darrera;
el conill se fica al cau,
hi tiro la fura y... ¡espéra!
Al cap d' una hora, 'l conill
surt, li aplano la escopeta
y...
SIST ¿Mort?
NARCÍS ¡Cá! segona figa.
XECH Just.
NARCÍS Duyas una figuera
per fusell.
SIST ¡Ja, ja!...
TOU ¡Ja, ja!...
SIST ¿T' has senyat ab la mà esquerra?
XECH Se 'ns torna ficar al cau
y... res: jo hi tornaré al vespre
á cercar la fura.
NARCÍS ¡Deu
vulga que la bestieta
no s' haja fet fonedissa!
XECH No, home, no .. ¡Quina taleya
de cridà' 'l mal temps!
NARCÍS Bé: 'l cas
es que tu has mort sols la ovella,
y en Francesch perdius y...
XECH ¡Oh, jo
he ala-trencada una merla!
NARCÍS ¿Hónt es?
XECH ¡Oh!... No ha pas caygut.
NARCÍS Deu estar curantla 'l metje.
XECH ¿Metje?
NARCÍS Vull dí' algun merlot.
(*Rialleta de Sist.*)
XECH Pastor, no siguéu mofeta
SIST ¡Au. Tou!
(*Aquest comensava á ensopirse altre cop.*)
TOU (*Desensopintse.*) ¿Qué vols?
SIST Cap á missa!
¿No vens, Xech?

XECH A la primera
hem anat ab en Francesch.
SIST ¡Apa, maymó!...
TOU (*Gansejant*) ¿Ja comensas?
¡Sempre 'm botzinas!
SIST Y es clar
si tot te se 'n va ab... orellas!...

ESCENA IX

NARCÍS, XECH

NARCÍS ¿Y en Francesch no ve?
XECH ¿Venir?
S' aprofita 'l bona pessa;
com ja deu aná mudat. (*Cantejant.*)
Jo 'n conech una pubilla
¡Lará, lirena!
Jo 'n conech una pubilla
¡Laralirá!
que, al mirarla, 's posa encesa.
NARCÍS (*Disgustat mentres canta 'n Xech.*)
¡Pshe!... ¡Brau cas que faig de tu
trayent cansons sempre alegras!
XECH Las trech perque 'l cas s' ho porta.
NARCÍS ¡S' ho porta!... Això á tu t' ho sembla.
XECH ¡Cá! Hont jo poso l' ull, pastor,
segur que la bala hi entra.
NARCÍS Quan á las ovellas tiras,
¡prou!
XECH Vos dich que va de veras:
que s' estiman d' alló més,
qu' ab els ulls sembla que s' menjan.
Vos dich que 'l se' enguany, com son,
ella galan pabordesa
y ell paborde escuterit,
es de molt bon just: creyéume.
(*Cantejant ab l' ayre popular.*)
«Vostres goigs ab gran plaher
cantarém, Verge María...»
S' estiman: no 'n tinguéu dupte.
NARCÍS Donchs n' hi tinch y no ho vull creure
perque... se 'l que son festeigs,
y que 'l blanch se torna negre
ab una girada d' ulls
ó ab una blincada d' herba.

XECH (*Somrihent y un xich misteriós.*)
Donchs...

NARCÍS ¿Qué?

XECH (*Reservat després de mirar l' escenari.*)
¿Y si us deya, Narcís,
que ja 's parla de... de.. etzetra?
(*Fá una benedicció á istil de capellá en senyal de casament.*)

NARCÍS ¡Prou! (*Sempre incrédul.*)

XECH ¿Qué hi há quí ha anat á ciutat
á triar velluts y sedas
per ella?

NARCÍS ¡Aném! ¡Fúig d' aquí,
cap-cigranyot! May depressa
l' hereu va en res ¿y en aixó
voldrías qu' hi anés?... Coneixes
poch á 'n Feliu, moliner,
y jo 'l conech de naixensa
perque ja fa sexant' anys
que visch juntat á l' hizenda:
primer regatxo, després
mosso, després menant terras
de lo del seu, y ara al últim...
ja ho veus.

XECH Bé, bé: no 'm convencen
tots els vostros sexant' anys.
Cinch n' hi há que 'n Francesch menja
aquí casa y...

NARCÍS ¿Y qué? ¿Qué son
cinch anys? Ni ab una dotzena
es prou conegut un home:
y una dona no ho es ni ab trenta.

XECH Bé: pró ell...

NARCÍS Ell no es cap sant.

XECH Ja veuréu: sembla...

NARCÍS Si: sembla
lo que semblava 'l marxant
de la meva... mala pesta!

XECH En Francesch...

NARCÍS Va entrá aquí casa
una vetlla de quaresma
que feya un mal temps del diable:
recordo qu' un rem de pedra
se 'n va portar mitja anyada

deixant l' altre ben malmesa.
¡Mala entrada!... No me 'n fío:
mala sortida 'm fa témer.

XECH Pastor, vos tot ho veyéu
de color del llop més negre.

NARCÍS Tu de color de farina
de la més blanca.

XECH La meva
vista es més fina.

NARCÍS O més totxa.

XECH Vos no heu tingut sort

NARCÍS Espérat:
ja 'm sabrás dir lo que dona
el mon. ¡Prou! Com l' escopeta
avuy, Xech, te fará figa
quan milló apuntis la llebra,
ó 'l conill.

XECH (*Engrescantse y accionant molt expressiu.*) ¡Cá, barret, cá!
Tindré sort: tot m' ho fa creure.
M' arrendará un molí l' amo;
trovaré una molinera
més bona que 'l ví d' Espolla;
m' hi casaré y... ¿quí 'ns empeta
la basa?... Jo fent cistells
mentre 'l molí sotraqueja,
y ella filant ó cusint
tot cantant cansons alegras
que li trauré per tot día,
tant si fa sol com si neva,
viurém com dos colomins
sensa ambició y sensa penas.
Passant temps, tindrém maynada
que, es clar, fará de las sevas.
Ella s' hi voldrá enfadar,
més jo li faré una festa,
y no tustará als pobrichs
per grossa que l' hajan feta.
Y, tot passant y adorant,
del dematí fins al vespre,
lo dia mes *impensat*
nos voltarán nets y netas:
els nets ben pastats á mí;
las netas pastadas á ella.

NARCÍS (*Abfredor.*) Prou será aixó, si no passa
que... mori ó vinga á pobresa

l' amo y no plegui molins
per pedrejada la hisenda;
si no trovas per muller
alguna poca... conciencia,
si tens fills condrets é iguals
que no se semblin á n' ella,
ó que, essent bons, no se 't morin
com de día las estrellas.
Sí: aixó será si tu 't salvas
de fams, maluras y guerras,
ó arrivant com jo á vellot
no 't trovas l' ánima plena
d' una boyra de recorts
que sempre donan feresa.
(*Moments de pausa. Narcís pipa seguit*)

XECH ¡Quin home sou! Fa basarda
d' escoltar la vostra llengua!

NARCÍS ¡Je, je, je! .. ¡Adéu, Xech, adéu!
(*Ho diu ab amargor donantli uns copets y acostantse á la finestra.*)
Veig als companys que m' esperan
per fè un pich de barrotada. .
Hi vaig... La cara molt seria
t' ha quedada... ¡Je. je, je!
¡Pobre Xech!... ¡Pobra ignocencia!...
(*Ho diu tot anantsen foro: la pipa á la boca fumant.*)

ESCENA X

XECH, aviat FRANCESCH

Francesch deu expressar certa melancolía invencible fins quan demostra alegría ó riu dels acudits de Xech.

XECH Avuy que 'm sento ditxós
per la festa que s' atansa,
¡m' ha donat esgarrifansa
com may! Sempre rezelós,
sempre... No 's pot veure en lloch
home tant...—¡Oydá, trempat!
¿Ja 'm vens tot empolaynat?
¡Sí qu' haurás festejat poch!

FRANCESCH ¿Qué hi vols fer?

XECH ¡Com qué hi vull fer!
Festejar fins á desdí'.

FRANCESCH (*Somrihent.*) ¿Y si s' espatlla 'l molí
de tant moldre, moliner?
XECH ¡Aixó plá!... Si jo algun dia
me resolch á festejar,
Francesch, te 'n tinch d' ensenyar.
FRANCESCH ¿Qué farías?
XECH ¿Qué faría? ..
Potser no sabré esplicarme
com voldría... (*Gratantse 'l cap.*)
FRANCESCH Bé: endevant.
XECH ¡Ah! ¿Vols sabé' 'l com y 'l quant?
Doncas .. comensa á escoltarme.
(Pausa. Se trau del coll un mocador que hi porta penjant y 'l coloca en lò respatller d' una cadira com si fos aquést lo cap d' una noya.)
Ja m' he triada una nena
de bona mida: ¿compréns?
á quí ressaltan las dents
per tenf' .. un punt de morena.
Porta, ó sinó ja li renyo,
ben badats sempre 'ls ulls grossos;
té 'ls cabells negres... ó rossos,
qu' en aixó no hi tinch empenyo.
(*Molt moviment expressiu com sempre.*)
Ja la veig allí com seu;
ja la veig que... 'm veu venf';
ja la veig, veyentme á mí,
com fa veure que... no 'm veu.
Ja la miro que formal
no sab estarse ni quieta:
ja veig que 'm fa la distreta
jugant ab el devantal. (*Imitant veu y ademans de noya candorosa.*)
—Bon día, nena!—Bon día;—
me fa ab veuheta velada.—
—¿Qué tens?... ¿Qu' estás refredada?
—Per ara no.—¡Ho sentiría!
—Vols dí?-Y tal-!Oh!-Y qu' ets xamosa!
—¿Que 'm vols treure una cansó?
—Hi escaurá.—No gayre.—¿No?
Com la rosada á la rosa.
—¡Burleta!—Poch sabs las prendas
que 't fan ésser tan bonica;
que 'n tens tantas, qu' ets més rica
qu' en Nogué ab masos y rendas;

poch sabs lo que 'm passa al cor
quan te veig com una toya;
¡ah! poch sabs qu' ets una joya
de diamants y plata y or;
poch sabs, vida, 'l que 't mereixes,
y 'l que 'm tens amorosit;
poch sabs que 'l dia 's fa nit
al mateix instant que 'm deixas;
poch sabs que, portantme lley,
quan vora 'l meu cor t' arrimas
y sé de cert que m' estimas,
soch més ditxós que cap rey;
poch sabs com tota en renou
va per tu la meva vida;
poch sabs... mes no, dich mentida
perque tot ho sabs bé prou.

FRANCESCH (*Somrihent.*) ¡Molt bé! Continúa, noy,
que vas per molt bon camí!

XECH (*Més engrescat.*) Y ja li dich «serafí,»
y ella ja 'm diu .. «galindoy,»
Y ja li enrahono baixet
perque 'ls aucells no se 'n rigan
y á uns altres aucells no digan
que 's burlin d' un parionet.
Y ja 'm diu que soch dolent,
que vol dir molt bon minyó,
y jo m' estufo ab aixó
y ella estufada se 'n sent.
Y li prench la má ab trasport
puig l' allarga mentres riu...
(*Ho diu agafant la de Francesch com si aquest fos sa festejadora*)

FRANCESCH ¡Prou, Xech qu' ho fas massa al viu!
(*Retirant la má alegrament.*)

XECH ¡Oh! Aixó no pot ferse al mort!
Festejar se m' imagina
una mola xica ó gran
que, com mes bé va rodant,
fá més bona la farina.
Festejar es no tení'
ni una diada de repós
y aprofitá un temps ditxós
de molta feyna al molí.
Es ser llest, viu, diligent,
y trevallá un impossible,

y fer jornal doble y triple
per deixá l' amo content. (*Lo cor.*)

FRANCESCH Molt m' agrada 'l teu pensar
y 'l teu generós empenyo...

ESCENA XI

FRANCESCH, XECH, CLEMENCIA

CLEMENCIA Bon día... ¿Qué feu?

XECH Ré: ensenyo
al teu Xech de festejar.

CLEMENCIA Grans mercés. (*Se sent al lluny música típica de ballas ampurdanesas fent la passada ó cerca-vila.*)

XECH Ha estat petita
la llissó pró... aventatjosa,
y... no vull fervos més nosa
per veure si la aprofita.
Me 'n vaig á posá bonich
com la lley de Deu ens mana
y á mí 'm ve de bona gana
perque sempre á punt hi estich.
Lo flaviol y 'l tamborino
y 'ls tiples y la tenora
me reclaman cap á fora,
y ara aquí jo hi desafino.
¿Sentíu?... Cerca-vila fan
per ballar després sardana...
La copla dels fadrins mana.
¡Qué ayrosa la tocarán!
Adeussiáu; com que soch destre,
ja no us vull més destorbar.

CLEMENCIA ¿Tu?...

XECH 'S podría sofocar
tenint al devant el mestre. (*Ell.*)

CLEMENCIA ¡Qué n' ets de bo, moliner!

XECH Tu ho sabs: com pá del melló
quan surt del forn calentó:
més per tu no 'n puch esser.

CLEMENCIA Galan noya trovarás
quan la vulgas

XECH ¿De... segú?
Si se sembla forsa á tú...
(*Fent una postura á Clemencia.*

FRANCESCH (*Somrihent.*) ¡Moliner, mira 'l que fás!...

XECH ¿Ja 't posas gelós? ¡Uy, uy!...
FRANCESCH ¿Quí sab?... *(Somrihent)*
XECH Donchs mira: d' aixó
no n' ha tractat la llissó
que jo t' he donat avuy.
D' aixó, si 'l cas s' ofería,
també 'n parlarém, també...
¡Vinch, musíchs!... Festejéu bé...
¡Y quina sardanería
que m' agafa!.. ¡Vinch volant! ..
Vosaltres esteu aquí
mellor. ¿fá? Jo cap allí,
qu' allí m' estan esperant.
¡Vaja! Bon dia y bon' hora;
gota mes no 'us amohino...
¡Ja vinch, ja vinch tamborino
¡Ja vinch, floviol y tenora! *(Se 'n va saltirejant y cantejant al compás de la musica que va perdentse al lluny.)*

ESCENA XII

CLEMENCIA, FRANCESCH

(Pausa llarga. Los dos se miran fixament. Clemencia abaixa 'l cap riolera. Francesch s' hi acosta, y ella l' abaixa més.

FRANCESCH Donchs... ¿m' estimas sempre?
CLEMENCIA Sempre.
Y tu á mí?...
FRANCESCH Sempre també,
qu' en tu tot l' amor concentro
que cab á dintre 'l cor meu.
Tant te vull, Clemencia meva,
com si de tu depengués
vida y sort de la meva ánima
aquí á la terra y al cel.
Miram els ulls: llagrimejan
de tanta ditxa aprop teu:
poden mentir las paraulas;
lo plor de ditxa no ment
CLEMENCIA Veig que 'l moliner t' ha dada
galan llissó: may tan bé
m' ho havías dit... ¡Cóm t' estimo,
cóm t' estimo jo, Francesch! ..

FRANCESCH ¿Y has de correspóndrem sempre?
CLEMENCIA No m' ho preguntis: m' ofens.
¿Cóm vols que no 't corresponga?
¿Pensas que perque ara 't veig
tot sovint més trist que avans,
de tu 'm defujo? No: 'l teu
estar trist m' atrau encara,
perque vaig pensant: ¡Pobret!
si sofreix, més voluntat,
més estimació 's mereix
que si sempre estés alegre
com jo estich, gracias á Deu;
y aixís, si alegre t' estimo,
trist... t' estimo encara més.
FRANCESCH ¡Quin bo sentirte!... No dupto
de tu, no, pró... sento set
de saber que res pot ara
desunir dos cors estrets (*Apareix Feliu.*)
que com Deu ho vol s' estiman.
CLEMENCIA ¡Ell ho vulga!

ESCENA XIII

CLEMENCIA, FRANCESCH, FELIU

FELIU Si, ho vol ell.
CLEMENCIA ¡Pare!... (*Ruborisada.*)
FRANCESCH ¡Feliu!...
FELIU ¡Vaja, vaja!
Alséu els caps... ¿Qué potsé
creyeu que jo vaig casarme
sensa festejar primer?..
CLEMENCIA ¡Pobre pare!,.. (*Abrassantlo.*)
FELIU ¿Qué m' abrassas
per despedirme?... ¿Voléu
altre cop solets quedarvos
per... tallar més rama y més
flors y violas l' un per l' altre
parlantvos com colomets?
Donchs... no pot ser, fills. ¡Paciencia!
També, quan jo era solter,
volía estar sempre á solas
ab la promesa, qu' al cel
sía: ta mare, y payrármen
devía; tot justament

al mellor de la conversa,
entrava la sogra y...

CLEMENCIA Bé:
pró l' ávia era sorda, y vos...
vos de sort no 'n teniu rés.

FELIU Si tant convingués, dolenta,
també 'n faría. Francesch
¿qué m' hi dius?

FRANCESCH ¡Voléu callar!
Ni 'ns destorbéu, ni podeu
destorbarnos may, Feliu.

FELIU M' agrada tan poch, fillet,
fer de sogre massa... sogre,
que...

FRANCESCH Ni per bulla diguéu
més aixó.

CLEMENCIA Es clar que no.

FELIU Deixo,
donchs, lo que deya y... aném
á 'l que cal. Com jo senteuvos
qu' hem d' enrahonar tots tres.
(*S' assentan un á cada costat de'n Feliu.*)
Cinch anys há que vas quedarte
sens pare y mare, qu' al cel
sigan, y aqui 't vaig admetre
no sóls per ésser parent
d' ells, si bé forsa llunyá,
sinó per lo que sabs bé:
per havert' vist casi náixer
y estimat de petitet;
per la teva bona cara,
y 'l teu bon cor, y 'l teu seny.

CLEMENCIA Y no 'us n' heu penedit may:
¿fa que no? (*Molt viva.*)

FELIU May: es ben cert.
En res m' has mancat y sempre
has mirat per lo del meu
com si teu fos, com si fill
propi 'm siguesses.

FRANCESCH Cregueu
que 'no us enganya l' afecte
al pensar dels meus intents
lo que 'n penseu: tot lo vostre,
tot m' ho he mirat sempre ab zel
de fill.

FELIU Per ço y perque 'm consta
la voluntat gran que sents
per la Clemencia, voldría...
Rès: clá y net: que 'l casament
fos aviat: aquest any sou
pabordes y... ve tot bé
que, acabant la pabordía
de la festa, comenseu
lo nuviatje en tota regla... (*Alsantse.*)
¿Qué m' hi dius?

FRANCESCH ¡Pare!...
(*Besantli ab trasport la má*)

CLEMENCIA ¡Oh!... (*Id. l'altra má.*)

FELIU ¡Content
puch estar més que cap bisbe
perque dos mans me beseu
y ells una 'n tenen en vaga
per... confirmar... ¿No voléu
que jo...? No: ja veig que no!

CLEMENCIA ¡Quin riure!...

FELIU Riu tu també,
home... Aixís: si la alegría
no vessa avuy, ¿qué esperem?

CLEMENCIA ¿Veyéu?

FELIU ¿Qué?

CLEMENCIA (*Ingenua*) Que no 'n sab gota
de riure.

FRANCESCH ¡Oh!

CLEMENCIA Tot ho diré.

FRANCESCH ¿Qué pots dir?

CLEMENCIA (*A son pare.*) Que molt sovint,
més sovint del que permés
li tinch jo, 's posa tot motxo,
tot capficat, tot esquerp
y tot...

FELIU ¿Estás mal?

FRANCESCH No, no;
no ho cregueu; es...

FELIU Sí: ja ho sé
ó m' ho penso: 'l recort viu
de ta mare... ¿Qué t' ha fet
remóurel?

FRANCESCH (*Turbat.*) Vos dich...

FELIU No es altre
'l motiu: te conech bé:

mes... fill, cal véncet: Deu vol
que dels morts nos recordém
estimantlos; no que 'l dol
nos abati.

FRANCESCH Perdonéu,
Feliu, si 'l pensá en aquella
que 'm posá al mon, té poder
tal sobre mí; si.. algun cop,
per... per atzar, me reneix
el dolor inmens que. al pérdrela
vaig sentí' y soch impotent
per dominál... La estimava
viva ab un amor inmens;
morta, la set d' estimarla
més encara aquí dins creix... (*Lo cor.*)
¡La veig estimantme tant
ella á mí! ¡La veig, la veig
sacrificantse y sofrint
tant per mí y sempre somrient
com una santa!

FELIU Bé: t' honran
aquéixos bons sentiments,
mes cal, com t' he dit, calmarlos.

CLEMENCIA Sí, Francesch.

FRANCESCH M' hi esforsaré.

FELIU Dèus ferho.

ESCENA XIV

CLEMENCIA, FELIU, FRANCESCH, CRISTIÁ

CRISTIÁ ¿Donéu llicencia?...

FRANCESCH (*Soptat.*) ¡Oh!

FELIU (*Girantse*)
¡Oydá! ¿Ets tú, noy?... Endavant.

CRISTIÁ Deu vos guart de mal á tots.

CLEMENCIA Bon día

CRISTIÁ (¡Massa he trigat!...)

FRANCESCH (¡Ell! No sé perqué tremolo.)

FELIU ¿Qué tenim de bo, Cristiá?
¿Quin bon vent te porta aquí?
Sembla vens tot cap-ficat...
¿Ton pare.....

CRISTIÁ Gracias á Deu,
bo... A Girona.

FELIU 'N vaig tornar
jo ahir... La festa s' ho porta...
Y donchs: ¿que teniu malalt
el parell, ó potsé 'us falta
sembradura?... ¿Potsé' us cal
l' euga de casa ó be 'l carro?...
Sabs que podéu disposar.
Só amich vostre de tot cor:
de casa teva 'ls passats
y 'ls passats de casa meva
s' apreciáren sempre, y .. clà
y catalá, noy: si duas
fillas tingués per casar
y me 'n demanesses una,
te la daría de grat.

CRISTIÁ Grans mercés; mes... no es per ço
que só vingut aquí... Haig
d' enrahonar ab en Francesch
sens falta.

FELIU Y axió ¿qué hi hà?

CRISTIÁ (*Fingint*) Res: varen darme un recado
ahir per ell á mercat,
y... necessito enrahonarli
una estoneta.

FELIU ¿A l' instant?

CRISTIÁ Sí.

CLEMENCIA (¿Qué será?)

CRISTIÁ ¿Que surtim,
donchs, Francesch?
(*Francesch va á seguir á Cristiá.*)

FELIU No, home no cal
que 'us mogueu d' aquí... Jo tinch
d' anar á veure qué fan
els vells Vilert; ab axió
vos deixarém sols: ¿no fá,
Clemencia?

CLEMENCIA Ben pensat, pare.
Aquí mellor estarán,
perque aixís si trigan gayre...
jo vindré á ferlos plegar
la conversa... Quan s hi posan ..
Ja sabs qu' hem d' anar aviat
á juntáns al cerca-vila
que 'ns ha de vení' á buscar
després de fe' un ball á plassa.

CRISTIÁ No, no: cosa de mitj quart,
Clemencia.
CLEMENCIA Te 'n prench pél mot.
¿Aném, pare?
FELIU Sí . Adeussiáu,
minyons. (¿Qué será?) (*Desapareix.*)
CLEMENCIA (*Mirantse fixament á Francesch al anársen rezelosa.*) (Ja 's posa
tot trist y tot... ¿Qué será?)

ESCENA XV

FRANCESCH, CRISTIÁ

Pausa. Aquést ajusta la porta del foro y s' assegura de qu' están sols. Francesch ha quedat ab lo cap baix, abstret, y al sentir que Cristiá l' anomena, fá un sust com qui 's desvetlla de sopte.

CRISTIÁ Francesch ..
FRANCESCH (*Ab sobressalt.*) ¿Quí hi hà?
CRISTIÁ Sento molt
tenir de donar aquest pas,
peró m' ha estat impossible
una hora més esperar.
FRANCESCH ¡Párla!
CRISTIÁ (*Reservat*) Ja sabs que jo tinch
pendent de ma voluntat
l' honra del teu nom; que sé
l' inmens servey que prestá
algun temps la meva mare
á la teva.
FRANCESCH (*Alarmat.*) ¡Párla baix!...
CRISTIÁ (*Febrós*) Hi parlaré; peró dech
recordarte lo que sabs.
La mare estava soltera
quan la teva feya ja anys
era casada; tá mare
havía molt estimat
á un home, y un día, aquést,
qu' era molt lluny, va tornar.
S' havía casat ta mare
creyent mort á aquell amant...
Diu que l' amor ab l' ausencia
s' esborra... No sempre; y quan

no s' esborra, es molt més ferm
de lo qu' era, al rebrollar...
(*Pausa curta. Agitació creixent.*)
Tenim poch temps de conversa:
seré breu.. La nit fatal
en que ta mare, encegada
per l' amor y ausent estant
ton pare, va rebre al home
que tant havía estimat...

FRANCESCH ¡Oh acába!...

CRISTIÁ La que 'm fou mare,
soltera llavors,—com ja
t' ho he recordat,—no sabía
la presencia del galan
á la casa: no ho ignoras.

FRANCESCH No.

CRISTIÁ Ton pare retorná
d' improvís; la meva mare,
preveyent los resultats
de la sorpresa funesta;
tement que l' espós irat
cometés allí algun crim,
s' atribuhí aquell mal pas
á sí propia; lo perdó
obtingué d' havé' ultratjat
aquella casa; sortida
franca y sensa que 'l galán
fos descubert, conseguí:
ton pare s' hi conformá
després d' increpar ab ira
á la ignocent que, ab son gran
sacrifici per ta mare,
á ta mare deslliurá
de deshonra y mort seguras
com en la tempesta 'ls llamps.
(*Pausa. Tranzició.*)
Morí ton pare al poch temps
sens esment de la vritat; (*Recalcant.*)
ta mare, avans de morir,
lo succehit t' esplicá,
diguente que ab res del mon
deixarias ben pagat
á la mare y sa familia
aquell favor noble y gran.
(*Francesch vol anar á parlar.*)

Sí: ja sé que morí honrada
ta mare: que t' ho jurá
morintse ....

FRANCESCH ¡Oh, sí!

CRISTIÁ (*Recalcant.*) Pró... si 'l mon
sabía .. lo que tu sabs ..

FRANCESCH (*Esglayat.*) ¡Párla més baix! ..

CRISTIÁ Está bé.

FRANCESCH ¿Qué vols de mí? Fet será.
Podría negá' 'l que dius:
provas no 'n tens... Nó: sagrat
dever me fa esclau de tu:
ordéna, ordéna al esclau.
Pél fill de qui salva l' honra
de la mare, disposat
estich á tot: á la mort,
á cent morts que pogués dar.
Digas lo que vols de mí.

CRISTIÁ ¡Es gran sacrifici!

FRANCESCH Aviat:
per gran que siga no pot
ésser com lo que salvá
á la mare.

CRISTIÁ Donchs... atén.

FRANCESCH Depressa... ¡per caritat!
(*Cristiá torna á assegurarse de qu' están sols y s' acosta molt á Francesch.*)

CRISTIÁ Jo estimo á la que tu estimas.

FRANCESCH ¡Oh! (*Esglayat.*)

CRISTIÁ La estimo fa mitj any:
desde que vaig torná' al poble
y 'l meu cor la contemplá
dona hermosa com ja es ara.

FRANCESCH ¡Ah!

CRISTIA Quan més vull dominar
ma passió, més me domina
ella á mí: 'm creva capás
de véncerla, y ella 'm vens,
y en la lluyta soch cobart.
Lo cor me diu que promesos
ja sou...

FRANCESCH ¡Sí!

CRISTIÁ Y m' encen la sanch
Demá la nova, qu' encara
es reservada,... ¡oh! demá...
No puch més... ¡No puch!

FRANCESCH Y... ¿vols...
CRISTIÁ Que no 't vegi; que allunyat
sías d' ella prompte... prompte...
FRANCESCH ¡Impossible! (*Després de breu reflexió.*)
CRISTIÁ ¡Nó!
FRANCESCH ¡Pietat!
CRISTIÁ Pietat es lo que jo vull
de tu
FRANCESCH ¡En nom de lo més sant,
en nom de ta propia mare,
vàs de virtuts celestials...
CRISTIÁ Ho he resolt: aquesta casa
deus, Francesch, abandonar,
sinó... ¡caiga damunt teu ..
FRANCESCH ¡Cálla! (*Horroritzat.*)
CRISTIÁ 'T deixo.. (*Và y vè*)
¿Cumplirás? ..
FRANCESCH ¡Oh!... ¡No podré! ..
CRISTIÁ ¿No? .. Recórda...
FRANCESCH Déixam... déixam... ¡Desgraciat!
(*Cau assentat y 's queda ab lo cap entre las mans*)
CRISTIÁ (*Anantsen y mirant á Francesch.*)
(¿Cumplirá?... ¿Tindrá valor?...
¿Podrá més l' amor fatal
que un infern ha encés en mí?...
Dupte, no m' aterrarás!)

ESCENA XVI

FRANCESCH

¡No!... Lo que 'm passa no es cert!...
¡Lo que 'm passa no es crehible!...
Tant rigor es impossible:
la ditxa en tan poch no 's pert.
¡Deixarla! . ¿Per qué deixarla
si sóls bondat n' he rebut?
Si es un ángel de virtut,
¿per qué, per qué castigarla?
¡Ah, no!... Mare del cor meu!...
Aqui he rebut dolç amparo...
No sé .. no puch intentarho...
(*Torna á quedar abatut: lo cap entre las mans.*)

ESCENA XVII

FRANCESCH, FELIU, CLEMENCIA, JUSTA

Clemencia va ab mantellina blanca posada, quals plechs y'ls del vestit va arreglantlhi Justa, demostrant lo molt que s' hi complau. La musica va acostantse gradualment sentintse prop—no massa—al final del acte.

JUSTA ¡Ara! .. (*Trovantla bé*)
¡Quin goig que fareu
de brasset!...
CLEMENCIA (*Anantsen cap á Francesch.*)
¿Aném?...
FRANCESCH (*Alsantse sorprés y anant ab esfors cap á Clemencia*) ¡Ah!... Sí...
CLEMENCIA ¿Qué tens Francesch?
FRANCESCH Rè... Aném, aném...
(*Dona'l bras á Clemencia, y al caminar, se tambaleja.*)
JUSTA (*Contemplantlos extasiada*)
¡Quin goig!... ¿Fá? (*A Feliu que afirma.*)
FRANCESCH (*No podent caminar.*) ¡Oh!. .
CLEMENCIA (*Crit d' alarma.*) Pare...
FELIU (*Acudint*) ¿Eh? ..
CLEMENCIA Esperém...
FELIU ¿Qué?...
CLEMENCIA Que 'n Francesch tremola y...
FELIU ¡Qué esblanquehit! .. ¿Qué tens, fill?
FRANCESCH Res... Ja 'm passa: una rodesa...
JUSTA ¡Fés quedá' á la pabordesa
com cal! ..
FRANCESCH (*Ab esforsat somriure, pero més decaygut*) Sí... No hi hà perill...

ESCENA XVIII

Los mateixos. Dos PABORDES y duas PABORDESAS

Van mudats y aparellats de brasset.

PABORDE ¡Ansia!... Esperém ab afany...
FRANCESCH (*Desvaneixentse.*)
Perdo 'l mon de... ¡Ah!... (*Cau.*)

CLEMENCIA (*Agenollantse vora Francesch*)
¡Verge Santa!
JUSTA ¡Jesús!...
FELIU ¡Francesch!...
(*Tothom hi acut.*)
CLEMENCIA (*Mirant fixament á Francesch.*)
¡Oh! M' espanta...
FELIU Nó... Ja 's retorna... (¡Qu' estrany!..)

FÍ DEL ACTE PRIMER

ACTE SEGON

Igual decoració.—Comensa á fosquejar

ESCENA PRIMERA

JUSTA, NARCÍS, XECH. PIUHET, GREGORI, FORASTERS y FORASTERAS

Entre aquéstos, algun baylet.—La primera fa rebuda als forasters que van entrant: devant d' ells, Piuhet y Gregori.—Narcís y Xech vora la llar, enrahonant ab cert misteri.

JUSTA ¡Benvinguts!... ¡Vaja! Endavant!...
¿Com aném? *(A un grupo)*
Y tu, Piuhet?... *(A altres.)*
Y vosaltres... ¿tots tan bons? ..

PIUHET (Sí: ó tabals.)
(Piuhet es tipo d' hereu alegre y *bulliciós.)*

JUSTA ¡Això fa pler!...
Y 'ls de ca 'n Cargol ¿no venen
ab vosaltres, Piuhet?

PIUHET Crech
que no deurán trigar gayre.
Com ella, desde un quant temps
ensà, té una por de lladres
que se la menja, ab el seu
marit no 'n té prou y.. conto
que... vindrán ab sometent.

JUSTA ¡Ah plaga de la parroquia!...
¿Vols dir?...

PIUHET Vull dí' ab nou ó deu
Mossos de la Esquadra, ó nou
ó deu cevils ó artillers,
ó .. soldats de cavall.
JUSTA ¿Tants
ne vindrán?
PIUHET Bé: no ho sé:
qui diu nou. vol dir vuyt. sis,
quatre, dos ó un: lo cas es
que 'ls guardi bé gent armada.
¿Fá que sí, Gregori?
GREGORI Això es.
PIUHET S' estiman molt la pell.
GREGORI Just.
PIUHET Lo número hu es primer
de tots els números: ¿fá,
Gregori?
GREGORI Sempre, Piuhet. *(Rialla general.)*
PIUHET ¡Ells que sabis!
GREGORI ¡Y tant sabis!
JUSTA Sempre serás el mateix:
punxeta Res: fill de pare.
PIUHET ¿Y l' oncle?
GREGORI Té rahó.
PIUHET ¿Aném
á...
GREGORI Anémhi!
JUSTA Nó: está enfeynat.
PIUHET ¿Y la pubilla?
JUSTA Es ab ell
á la cambra del estudi
ab mossen Joan, per mor de
la festa d' enguany... Ja sabs
que sempre quedan per fer
cosas. . Aquest any s' estrena
un gran salamó y...
PIUHET Corrent
per nosaltres no hi ha pressa:
¿fá, Gregori?
GREGORI Per mí gens.
PIUHET Si 'n volen guarní' algun altre
de salamó, ó sis ó set...
GREGORI O vuyt. .
PIUHET Que per mí no quedin.
GREGORI Ni per mí.

PIUHET Ni per aquest. *(Per Gregori.)*
JUSTA ¡Ah, gat dels frares!... ¡Qu' es gat!
¿Fá?
(Als altres. Assentiment general somrihent.)
PIUHET 'L cas es que ja sabém
qu' están bons.
GREGORI Just: tot lo altre...
PIUHET Son trons...
GREGORI Just
JUSTA Veníu: potser
ja haurá acabat la sentada,
y avans no se 'n vaji ab ell
á l' iglesia, com tal volta
dega aná', 'l cóm vá y cóm vé
podreu donárloshi.
PIUHET ¿Anémhi,
Gregori?
GREGORI Anémhi.
PIUHET *(A Justa.)* Passéu
vos á formar la *venguardia:*
jo á *rateguardia.*
(Tots von seguint á Justa.)
GREGORI També
jo.
JUSTA Sempre 'n té una per dir!
PIUHET ¡Oh! y sempre un' altra per fer.
(Nova rialla, desapareixent.)
GREGORI Jo, igual.
JUSTA ¡Oh, ja se sab! Tu
sempre ets escolá d' amén
de 'n Piuhet: sempre hi fas ali.
GREGORI ¡Oh! Va com va.
(Un xich picat Van anantsen los forasters, seguint á Justa.)
PIUHET *(Aturantse ab Narcís y Xech.)*
¿Teníu fret,
pastó?
NARCÍS Un xiquet més que tú,
hereu Fasolích.
PIUHET ¿Gastéu
encara tan mal genial?
NARCÍS No va á triar, noy.
PIUHET ¿Devéu
sentí 'l temps avuy?

NARCÍS ¡Bé massa!
PIUHET S' ha girat un ayrot..
GREGORI Fret com...
PIUHET Com neu que potsé 'ns duga: ¿fá, Gregori?
GREGORI ¡Psé!...
PIUHET Y tu, Xech, aixerit com sempre: ¿fá?
XECH ¡Cà! (*Alsanse.*)
PIUHET ¿No?
GREGORI ¿No?
XECH Nó, hereus: jo més aixerit avuy qu' ahir, demá més que avuy y ..
PIUHET Bé: aprofito per calmar á n' en Narcís
GREGORI Just: á n' ell
XECH Hereus, hi faré 'l que sápiga.
PIUHET Deu t' ho prenga en bé.
GREGORI Aixó es
PIUHET ¿Anémhi Gregori?
GREGORI Anémhi.
PIUHET A reveure!
(Desapareixen Piuhet y Gregori.)
NARCÍS *(Després de curta pausa.)* (¡Quins beneyts!...)
XECH (¡Que 'n farán patir de noyas demá á plassa aqueix parell!)

ESCENA II

NARCÍS, XECH

NARCÍS *(Alsantse y avansant.)* ¡Bon vent y barca ben nova!... ¡Quin xerrayre!. .
XECH Es el seu ayre. Jo també 'n soch de xerrayre perque... res: conech que 'm prova.
NARCÍS Sí: posanthi, no conclous ni que 't matin: massa ho sé.
XECH Pero ¡ey! sempre ab fí de bé.
NARCÍS Pero ¡ey! ets massa sach-de-nous!

XECH Se 'us estima la indirecta,
Narcís.
NARCÍS Y ets tossut.
XECH ¿Tossut?
NARCÍS Sí: tant y més qne llengut.
Tant si una cosa t' aspecta,
com sinó, sempre á la teva
aferrat...
XECH Ja ho dihéu...
NARCÍS Ho dich
pél que deyam: li ets amich
y vols ..
XECH Es clà: vull la meva.
NARCÍS Sí: vols qu' aquell desespero,
després de passá' 'l tropell,
no porti qúa... Jo d' ell
no 'm fío.
XECH Donchs jo n' espero
la sòrt d' ella.
NARCÍS Tu ets xicot...
xicot en tot: vètho aquí.
XECH Y vos sou ell y...
NARCÍS ¿Qué?
XECH Y...
res: que no 'us vull dir vellot.
NARCÍS Ja me n' ensolo; pró aquet *(Lo cor.)*
me diu que tamborinada
vé que fará desgraciada
á la noya y al pobret
del pare, per... massa bo.
XECH Donchs á mí 'm diu lo contrari.
NARCÍS ¡Vaja! Ab tu no 's pot tractarhi.
XECH ¿Ja 'us hi enfadéu?... Donchs jo nó.
NARCÍS ¡Oh tu! .. Tu... ¡Bah! no 'n parlém
més: bé prou que 's veurá aviat...
Vaig á dar sal al remat,
que murriava...—¿Veus? Tindrém
(Passant prop la finestra.)
la festa d' enguany mullada...
¡Oh! Y ve pedra... La negror...
XECH Pluja ó neu...
NARCÍS No: 'm diu el cor
qu' es un rem de pedregada.
XECH Ja fora estrany que per vos
no sigués lo més dolent...

NARCÍS ¡Je, je, je!... ¡Adéu, ignocent! ..
Te compraré un bobó... ó dos.

ESCENA III

XECH, aviat CLEMENCIA

XECH ¿Tindrá rahó?... *(Va á la finestra.)*
¡Cá! .. Un ruixat
ó un xich de neu.. y any de neu
ja ho diu el ditxo: any de Deu ..
¿Per qué haig de ser desgraciat
quan he trovat currutaca
qu' es la xicota més maca
de tota la cristiandat? ..
¡Així plá!... Un ruixat ben bo,
y així á plassa no hi tindrém
pols com avuy quan ballém...
¡Oh! ¡Y fresqueja de debó! ..
(S' acosta á la llar escalfantshi las puntas dels dits, després de bufárselas.)

CLEMENCIA Xech...

XECH ¡Ah! ¿Ets tu? ¿Y la parentela
deixas?

CLEMENCIA Sí: que 'l veure gent
me dona angunia y turment.

XECH Vínam aquí. ¿Qué rezela
el teu cor? .. ¡Vaja! Afligida
no 't vull veure.

CLEMENCIA ¡Ay! molt ho estich.

XECH Donchs... míra: no 't seré amich.

CLEMENCIA En Francesch...

XECH ¿Qué hi há?

CLEMENCIA M' olvida.

XECH ¡Fuig d' aquí, totxa!

CLEMENCIA ¡Oh, no! 'T dich
que ja no 'm vol.

XECH *(Tornant á acostarshi.)*
¿No? .. ¡Te 'n rius
per sota 'l nasset!

CLEMENCIA No.

XECH ¡Aném!
¿Pénsas que sommiant estém?
¿Pénsas que som tan poch vius

que lo que 't pensas creyem?
Tot plegat, per un desmay...
Devía ser defalió.

CLEMENCIA ¡Oh, si fos per aixó ray!...
Ell.. no es ell: aixó 'm fa esglay.

XECH ¿Cóm que nó? Aixó si qu' es bo!

CLEMENCIA Vull dir que no es ja lo qu' era.

XECH ¡Sí que fora tabalot!

CLEMENCIA Fuig de mí: 'l véurem l' altera...
Se turba y 'm desespera:
no 'n duptis

XECH ¡Pobre xicot!
Un minyó com ell, senzill
y bondadós y formal,
¿mal promés fora y mal fill?...
¡Aixó plá! No hi hà perill,
noya: no 'n pensis un tal.
Ell no es com la papallona,
ni com l' abella: es fidel...

CLEMENCIA Créu que 'm deixa... m' abandona.

XECH ¡Cà! ¿Hónt trovaría més bona
ni més regalada mel?... *(Curta pausa.)*
¡Álsa 'l capet!... Tén espera
(Mirada rezelosa per la escena.)
com jo desde avuy matí,
que l' amor ha entrat aquí (*Lo cor.*)
com alenada lleugera
de rosas y llessamí.

CLEMENCIA ¿Sí? (*Distrayentse ab lo que diu Xech.*)

XECH ¡Y sí! 'L que 'ns cal es pregar
á Deu que 'ns donga un bon día
demá per sardanejar
tots á plassa, que 'l ballar
es la dèu de l' alegría.
¡Apa! Somríu, qu' anguniosa
no vull mirarte... ¿No veus
que, mirante á tu plorosa,
sento una cosa... una cosa
que 'm fa mal de cap á peus?

CLEMENCIA ¡Ay, moliner! ¡Quí pogués
creure en tot lo que voldrías!

XECH (Distrayémla un xiquet més.)
Jo.. (*Nova mirada rezelosa.*)
Jo també 'm' he promés.

CLEMENCIA ¿Sí, eh?

XECH Y... digas: ¿qué dirías
si en pensar mal m' esforsés?
CLEMENCIA Donchs ¿la estimas forsa?
XECH ¡Y tant!
CLEMENCIA ¡Poch ho sabía!
XECH Ni jo
fins avuy que, tot ballant...
Pregúntho al senyor Rectó
que 'ns ha vist... papallonant.
¡Oh! ¡Es un brau cas! Temps ja feya
que 'ls meus ulls tots se 'm badavan
cada dia que la veya,
peró ¡aixó plá que jo creya
qu' era que se 'n *nimoravan!*
CLEMENCIA ¿Y ella...
XECH 'L salat es aixó.
CLEMENCIA ¿Qué?
XECH M' ha confessat de prompte
que, al véurem mudat y bo,
feya .. lo mateix que jo,
també sense dársen compte.
CLEMENCIA ¡Ah! ¿Es á dir que .. t' entenía
sensa dir res?
XECH Es aquesta:
sinó que li succehía
qu' en mi sóls pensava un día.
CLEMENCIA ¿Quin día?
XECH 'L día de festa.
CLEMENCIA ¿Y per qué no 'ls altres?
XECH ¡Ah!
Aixó no m' ho ha volgut dí'...
mes ella s' esplicará
ara que 'ns hem de trová'.
CLEMENCIA ¿Ara? Donchs véshi, home!
XECH Sí,
que 'l ruixat no m' agafés...
Adéu... (*Va y ve*)
¿Me promets, bonica,
que no t' entristirás més?...
Prométmho, polleta rica...
¡Apa!... ¡Prométmho!
(Ab to y ayres de noyet)
CLEMENCIA Vés, vés!
XECH Quan torni, 't vull trovar, noya,
(com volía ja la tinch)

ben alegra, ben cofoya
y ben... Adéu, galindoya;
adéu... Desseguida vinch.

ESCENA IV

CLEMENCIA, després PIUHET y GREGORI

CLEMENCIA ¡Cóm endolceix el dolor
no més qu' un raig d' esperansa!...
(Situantse vora la finestra.)
Negror que pél cel avansa
m' anava ennegrint el cor.
Sí: aixó era... Ara estich ja
mellor; molt menos inquieta...
(Se sent un tró llunyá.)
PIUHET ¡Mala vetlla, cosineta!
GREGORI Mala festa per demá.
CLEMENCIA ¡Qui sab!...
PIUHET ¡Sola aquí!... ¿Qué 't passa?
GREGORI ¿Qué tens?...
CLEMENCIA Res. *(Esforsantse en somriure.)*
PIUHET ¿Vols dir que no?
CLEMENCIA Un... xich de migranya
PIUHET Aixó
ho dona aquest temps... ¡Bé massa
qu' ho sé per la meva!... Aquella,
aixís qu' algun nuvolot...
¿Fá, Gregori?
GREGORI Sí
PIUHET *(A un costat de Clemencia.)*
Pró... ¿es tot
aixó?. . ¡Cá! 'T tornas vermella...
¿Qu' estéu renyits?...
GREGORI *(Al altre costat.)* No 'l veyém
en lloch, y. . aixó á tots estranya.
PIUHET ¿Que... potser te la migranya
més... forta? Ja 'us curarém,
dona, ab tal que 'ns feu aviat
menjar confits de casori.
¿Fá que 'ls curarém, Gregori?
GREGORI ¡Ja ho crech!
PIUHET D' altres n' hem curat.
GREGORI ¡Vaya!

PIUHET ¡Tots els mals tinguessen
remey tan segur!
GREGORI ¡Oh! ¡Y tal!
PIUHET Créume: no 'n fassis cabal.
GREGORI Just: no 'n fassis.
PIUHET Si poguessem
nosaltres... ¿Vols que li dem
una empenta?...
GREGORI Just: ¿si vols...
CLEMENCIA Gracias (Ab els seus consols
més m' apenan.)
PIUHET T' ho dihem
de tot cor
GREGORI Sí, noya, sí:
de tot cor.
CLEMENCIA No. Grans mercés;
pró... no feu res.
PIUHET ¿Res?...
GREGORI ¿Res?...
CLEMENCIA Res.
PIUHET (Misteris, Gregori) (*Apart á Gregori*)
(*Senyal de punt en boca.*)
GREGORI (*Apart á Piuhet.*) (Sí.)
(*Imita 'l signe de Piuhet.*)

ESCENA V

Los anteriors, FELIU

Entra demostrant alguna agitació.

FELIU Perdonéu, minyons, si 'us prego
que 'ns deixéu parlá' un moment
á solas... Assumpto urgent...
(*Queda conversant apart ab Clemencia.*)
PIUHET Sí, oncle. ¿Aném?
GREGORI Aném
PIUHET (*Apart á Gregori.*) (Renego
de tant de misteri!)
GREGORI (*Apart á Piuhet.*) (Y jo.)
PIUHET (Veig mal temps fora com dins.)
GREGORI (Y jo, noy.)
PIUHET (Si penadíns
poguessem del viatje...)
GREGORI (¡Oh!)

PIUEHT (Festa esguerrada, noyet.)
GREGORI (¡Y tal!)
PIUHET (Ja me 'n tornaría,
si fes bo.)
GREGORI (Y jo 't seguiría.)
PIUHET (¡Ja está fet!) (*Resignat per forsa.*)
GREGORI (*Ab igual tó.*) (Just: ¡ja está fet!)

ESCENA VI

FELIU, CLEMENCIA

Escena rápida.

CLEMENCIA Donchs... ¿l' heu vist?
FELIU (*Ressentit y enérgich.*) Sí: y li he parlat
ara tot just.
CLEMENCIA ¿Y...
FELIU No vol
doná esplicacions: resolt
á no dir res l' he trovat.
En va he instat: no hi ha qui venci
sa obstinació: en va 'l senyó
Rector m' hi ha ajudat... Mes jo
faré que acabi eix silenci...
(*Energía creixent*)
Ja es crim, perque 'ns veu sofrir
á tots, y encara no 's dona...
¡Oh, sí! Avans de gayre estona,
parlará: l' hem de sentir.
CLEMENCIA ¿Qué penséu fer?
FELIU Avansar
lo que ja resolt tenía.
CLEMENCIA No comprench ..
FELIU Demá volía
á n' en Francesch presentar
als parents com á promés
teu... Donchs ara mateix, ara
vull presentarlho.
CLEMENCIA ¡Oh no, pare!
FELIU Y ¿per qué no?
CLEMENCIA Ell no sab res
del vostre plan...

FELIU ¿Qué m' importa?
¿Li faig ab això algun dany?
¿No es lo qu' era 'l seu afany?
Si ho es, ¿per qué 'ns desconhorta?
Sí: ell esplicará 'l motiu
d' aqueix gran cambi.
CLEMENCIA Peró...
FELIU Déixam fer: la situació
insoportable en que viu
y 'ns fa viure á tots, devém
aclarirla sens més treva:
si es ó no honrat, filla meva,
tu y jo y tots ara ho sabrém.
(*Nova tronada al lluny y comensa á tempestejar.*)

ESCENA VII

FELIU, CLEMENCIA, NARCÍS

NARCÍS ¡Ja la tenim ben armada,
com hi hà un xay!
FELIU Narcís, veniu
molt bé.
NARCÍS ¿Qué vols?
FELIU Que al moment
á 'n Francesch, aneu á dir,
de part meva, qu' aquí vinga...
NARCÍS Serás servit.
CLEMENCIA (¡Ay de mí!
¡Quin panteig!)
FELIU També aviséu
als parents, qu' ara son dins
de casa, que aquí 'ls espero.
NARCÍS Hi vaig. (Desfeta tenim)
(*Al eixir per una porta, Justa entra per l' altra.*)

ESCENA VIII

FELIU, CLEMENCIA, JUSTA

FELIU ¡Oh!... Veuré de qu' es capás.
(*S' assenta y queda fantasiant, abstret en sos pensaments.*)

JUSTA (*Ab una gran llumenera que porta encesa La posa sobre la taula*)
Deu nos do més santa nit
que la que tenim... ¿Fncench
els ciris?... (*A Feliu*) (No 'm sent.)

CLEMENCIA Sí, sí;
encenéu, Justa, encenéu.
(*Justa pren una candela que ha dut al peu de la llumanera, y després d' encéndrela, va encenent ab ella dos ciris de la capelleta.*)
Pare... no 'us poséu més trist,
ó 'm fareu plorar com suara...
(*Pausa. Feliu continua abstret. Mirant á la capelleta.*)
¡Verge santa, fés lluhir
altre cop la ditxa á casa!...
¡Fés que poguém tots sentir
aquell goig que, fins poch hà,
no 'ns mancava, aquell esprit
que no 'ns defallía may!

JUSTA Si á Deu plau... ¿Veus? Ja tenim
la encesa feta .. ¿No trovas
que, entre llums, lo posat trist
de la Verge 's torna alegre?...
Pausa. S' acosta á Feliu ab cautela y li diu ab tó respetuós)
¿Qué podém témer, qué, si
ella 'ns ampara? . No res:
tot es amable y gentil
si ella no 'ns deixa: 'ls més grans
dolors fan goig de sentir.
Tots li dihem pubilla santa
de la masía; hi tenim
fè. . Tu deus darne l' exemple;
tu qu' ets l' amo, y de petit
vas apendre dels teus pares
á confiá' en ella. Feliu.

FELIU (*Després de pausa y de mirar, alternativament, á la capelleta y á Justa.*)
¡Pobra vella!. . Si: tens rahó,
Justa! 'L dubtar es un crim,
y 'l defallir un insult
á Deu...

JUSTA Me 'n duch cap á dins
la campaneta del mal
temps, que sembla va venint.
(Campaneta de plata qu' haurá tret de la capelleta.)
Si vingués, que 'ns trovi á punt
d' aixelliá' 'l mal esprit. (*Anantsen.*)
¿De mi no voléu pas res?...
(Tots dos están afligits...)

FELIU Sí: acompánya á la Clemencia
á sa cambra: estéus allí,
y del seu costat no 't mogas
sensa un avís meu.

JUSTA Servit
serás. Aném, nova, aném... (*Anantsen*)
¡Vaja! .. Alégrat, serafí
de la Justa .. ¡No, no ploris,
que 'm farás plorar á mi!

CLEMENCIA ¡Ay Justa, qué desgraciada
soch!...

JUSTA Tot tindrá bon fí,
si Deu vol... Sinó... senyal
que mereixém més sofrir...
¡Aném, aném, perla fina
de la Justa!... ¡Vína ab mí!

ESCENA IX

FELIU, aviat PIUHET, GREGORI, FORASTERS y FORASTERAS; poch després, FRANCESCH

FELIU *(Després de pausa y frisant.)*
¡Qué trigan!. . ¡Quína impaciencia
mortal!... Ja 'ls sento venir...
¡Serenitat!... Que no observin
que 'm consumeix lo neguit...
(Apareixen los precitats Forasters, descubrintse al veure la capelleta encesa.)

PIUHET Aquí 'ns teniu, oncle.

FELIU *(Afectant gran serenitat.)* Avant...
Assentéuvos, bons amichs.
(Quan s' han assentat, agrupantse devant de Feliu, apareix Francesch que 's queda al pas de la porta.)

FRANCESCH ¿M' heu demanat, Feliu?... (¡Ah!)
(*A un signe afirmatiu d' aquest Francesch ha avansat. Fixantse en la reunió qne te devant fa la esclamació.*)
(Temo que 'l pressentiment...)

FELIU (*Afectant sempre gran serenitat, que no logra del tot.*)
Sí, Francesch... Vull al moment
cumplí' 'l que 't vaig anunciá'.

FRANCESCH (¡Oh! ..) (*Queda turbat, ab lo cap baix.*)

FELIU ¿Te sorpren el qu' anticipi
als presents la bona nova?...
¡Qué! ¿Per ventura no 't prova
afecte 'l que participi
ja avuy ma resolució
respecte á la noya y tu?
Sí: així estarás més segú
de la meva estimació (*Pausa.*)
Sabeu que may la cobdicia
del diner me perturbá:
En Francesch s' enamorá
de ma filla; ella propicia
sa pretensió va acullir;
ell es un minyó de prendas,
jo per tots dos tinch hizendas,
y de cor vull accedir.
Sé qu' això 'm fa y ha de fe'
de casa la mellor sort,
y com la vida y la mort
ja sabéu que Deu las té,
per lliurans d' un mal pensat
que 'ns puga ferí' 'l bon nom,
avuy devant de tothom
publico ma voluntat:
voluntat que, verdadera
expressió de qui la diu,
sóls Deu pot donar motiu
de ferla tornar enrera.
¿No trovéu vosaltres qu' es
tal determini encertat?
(*Aprovació general iniciada en primer lloch per Gregori.*)
Donchs ja sabéu la vritat. (*Recalcant.*)
En Francesch ja es el promés
de la meva única filla:

testimonis tots sou ara
de que hi consent lo seu pare.

PIUHET ¡Per molts anys!... A la pubilla
aném á dárlin...

GREGORI Sí...
(*Aprovació y moviment general.*)

FRANCESCH (*Després de breus moments de fluctuació, resolt, detenintlos*) ¡No!
(*Admiració general. Pausa. Francesch torna á quedar ab lo cap baix.*)

FELIU (*Irat.*) ¡Oh!
(*Moviment general. Francesch se conté.*)

PIUHET (*Admirat.*) ¡Qué diu!..

GREGORI (*Lo mateix*) ¡Qué ha dit!...

FELIU ¡Miréu!...
Ha dit que no, y... contempléu
son posat de reu .. Té pó
de sí mateix com culpable
d' injuria que reconeix...
Sí: té pór de sí mateix
perque. . es vil y miserable.

FRANCESCH (*Irat*) ¡Feliu!.. (*Va á atacarlo y 's conté*)

FELIU Sí: es un mal nascut
que. . ¡ira de Deu!...
(*S' hi abalansa y 'l contenen.*)

PIUHET ¡Oncle!

FELIU (*Reprimintse, després de pausa.*) Cert...
Dech contenirme... ¿Quí 's pert
per un home aixís?... ¡Y mut
s' ho escolta!...

FRANCESCH (¡Forsas. Deu meu!
¡Forsas, mare idolatrada!)

FELIU Deixéunos sols.

PIUHET (*Dubtant.*) Pró ..

FELIU La irada
mà 's contindrá: no teméu.
Vull darli d' home de bé
l' última prova... Vos dich
que no teméu... Nó: ja estich
dominantme: estich seré.
Tinch del meu dever conciencia,
y .. 'l cumpliré: á casa só;
sé que no dech la rahó
sacrificá' á la violencia.
Sí .. Creyéume... No teméu

res... res... Jo 'us sento molt grat
de la prova que m' heu dat
d' afecte... Ara... anéu, anéu...

ESCENA X

FELIU, FRANCESCH

FELIU Ja estém sols, y vull cumplir
lo promés: míram resolt
á escoltarte, á .. perdonarte
lo mal que m' has fet... Respón:
(*Ab calma, peró ab relleu.*)
¿T' han contat de mí ó dels meus
algun mal .. algun afront?
¿Sabs de mi alguna baixesa?
¿Algun ..

FRANCESCH Feliu, ¡per l' amor
de Deu, calléu!.. ¿Jo saber
ni sóls presumir de vos
una sombra de maldat,
quan me consta no hi hà 'l mon
nom més honrat que 'l de aquesta
casa, payral del honor?...
¡Oh! Avans que pensar cap mal
de vos, Feliu, de mí sóls
ne pensaría sabent
que 'm mento

FELIU ¿Sospitas, donchs,
de ma filla?.. ¿Crèus qu' es ella
la digna d' aqueix afront
ab que 'm pagas?... ¡Párla ..., párla!...

FRANCESCH Donchs... (*Va á declararho tot*)
¡No, no puch!

FELIU ¿Que no pots?
¿Que no pots parlar y 's tracta
de ma filla?... ¡Per favor,
jo t' ho demano, t' ho prego
fins agenollat, si vols!

FRANCESCH ¡Qué anéu á fer!
(*Impedint á Feliu que s' agenolli.*)

FELIU ¿Qué? Humiliarme,
rendirme.. ¡Soch pare!

FRANCESCH ¡Ah!
FELIU Tot ho crech poch per una filla com ella... Dígam que no tens cap sospita contra ella.
FRANCESCH No. (*Molt resolut y ferm.*)
FELIU Júraho.
FRANCESCH Ho juro.
FELIU ¡En nom de ta mare!
FRANCESCH Oh!... (*Tranzició.*) Sí: en nom d' ella.
FELIU Jo 't crech; mes... creyente, 'l dol que sentía en ira 's torna contra tu: ¿ho entens, mal cor?
FRANCESCH El vostre rigor comprench.
FELIU Si 'ls dos culpables no som, ni ella ni jo, párla, dígas: ¿quí es l' únich culpable?
FRANCESCH (*Després d' esfors.*) Jo...
FELIU Sí.... Tu sol. y ¿no t' esglaya lo cinisme ab que 'm respons? ¿No 't recrema, no t' arbora ta vilesa?... ¿Altra passió tal vegada...
FRANCESCH (*Després de gran esfors.*) ¡Oh!...
FELIU ¡Miserable!
FRANCESCH ¡Compassió, Feliu!
FELIU ¡Ni 'l nom meu pronuncis més!... Jo vull esborrar de tu 'l recort, igual que s' esborra 'l rastre de sanch d' un fascinerós.
FRANCESCH ¡Oh! .. ¡Prou!... Adeussiáu ..
FELIU (*Interposantse á la porta.*) No... Atúrat: m' has d' escoltar ni que 'l mon s' ensorri: m' has de sentir, butxí de la nostra sort, oprobi de nostra fe, escarni del nostre honor; has de sentírme; no en va vols arrossegar pél llot ma dignitat, mon afecte l' amor d' ella y 'l seu goig y 'ls teus juraments malignes qu' embadalian á tots.

M' has de sentir; jo vull qu' entrin
mas paraulas al teu cor
com ferro rohent, ja que 't negas
vil á tenir compassió
de tas víctimas, y miras
las llágrimas que ara á doll
regan mas galtas y callas,
y de vergonya no 't mors;
vilipendi d' honras puras,
de ventura y de repós
d' una filla y del seu pare
¡no tindrás de Deu perdó!
No... no 'n pots tenir: ¿ho sents?
Lo remordiment al fons
d' un abím ha de llensarte:
vés, vés á raurhi, traydor.

ESCENA XI

FELIU, FRANCESCH, CRISTIÁ

CRISTIÁ Deu hi sía.
(*Tranzició en Feliu. Moviment de Francesch que 's conté rápidament.*)
FELIU (*Ab creixent agitació.*)
¡Oh! Vens molt bé.
CRISTIÁ (¡Ell encara!)
FRANCESCH (*A Cristiá.*) Vésten...
FELIU No,
Cristiá, no... ¿T' avergonyeix
qu' ell sápiga que... Millor;
se previndrá contra tu;
de la teva .. *estimació*
fugirá com d' una pesta,
sabent que pagas favors
ab agravis y desditxas,
ab ingratitut y afront.
Sí, Cristiá: d' una vegada
fúigne, sí: oféga d' un cop
tota simpatía; ¿ho sents?
L' ingrat mereix viure sol.
CRISTIÁ Mes ..
FELIU ¡Qué! ¿ Creus que desvariejo?

¿Vols dí' això, Cristiá? ¿Això? ¡Prou!
Es natural que t' ho pensis,
que presumis.. Tens rahó.
¿Pot créurem ningú formal
parlant mal d' aquest xicot?
¿Pot creure ningú que surten
las paraulas del meu cor
serenat?.. No: ¡l' home lleal,
l' home incapás de traició
y de mentida insultarlo
sériament!... ¡Lo jove, el noy
acullit á aquesta casa
ab mitja festa major,
tractat com un primer fill
que tot ho alegra ab son goig,
no 's concebeix que mereixi
insults ni malediccions...
¿Insults? No: ser dut ab palmas
mereix qui es tan bon minyó
que ha sabut ferse estimar
ab deliri per tothom
com si fos de la masía
cor y centre d' atracció
hont los vells amors se juntan
ab los primerenchs amors.
Tu aixis ho pensas, Cristiá:
¿fa qu' ho pensas? ¡Oh! sí: es molt
natural que aixís ho pensis
com pensaría tothom...
Sí .. desvari; ¿qué dich? broma...
¡Ja, ja, ja! .. broma... ¡Jo soch
molt bromejador, Cristiá!
(No puch més: se 'm trenca 'l cor...)
¡Ja, ja, ja, ja! . Broma pura
Ríu, Cristiá; rihéu tots dos...
Sí: las infamias avuy
fan riure... Plorar fan sóls
las virtuts. . Rihéu com jo rich...
¡Ja, ja, ja, ja!.. Rihéu com jo!

ESCENA XII

FRANCESCH, CRISTIÁ

La tempestat và acostantse.

FRANCESCH ¿Vols més de mí, mare meva?...
Fera, ¿qué vols més de mí?
CRISTIÁ Poder que fassi morí'
aquest amor que sens treva
m' incita á ta perdició...
Fins que llunch d' aquí serás...
FRANCESCH Sí: tens rahó .. Aviat m' hi sabrás
ja que no 'm tens compassió.
Veurás satisfet ton goig...
Ara... sí .. ara: l' infern
sento aquí:... Dolor etern
m' espera fora... A tu boig,
criminal l' amor te fa;
á mi 'm santifica... Sí:
¿Vols que me 'n vagi d' aquí?...
Deu de mí s' apiadará:
de tu no; ¿ho sents? . De tu no:
compassió no pot tenirte...
¡Quédat per avergonyirte
del dany qu' ha fet ta passió!
Quédat per fe bona presa
del teu espantós deliri;
per tu goig, per mí martiri;
per tu honor; per mí vilesa...
Mes no: no contis gaudirte
del dany que 'm fas... No 't veurás
estimat; no alcansarás
l' amor d' ella, no: aborrirte
sóls podrá y á mí estimarme
més del que m' estima: ¿ho sents?
En va 'l seu amor pretens;
ella ha nascut per amarme.
Sí: 'l seu amor com el meu
de Deu venen: lluytarás
en va: á Deu no vencerás:
tu 'l vensut serás per Deu.
Sí: ja me 'n vaig... No 'm deté

la tempestat udolant...
¡Mare, per tu!
(*Crit de l' ánima. Fuig, corrent esbojarrat. Llamp seguit de tró.*)

ESCENA XIII

CRISTIÁ; després NARCÍS, SIST y TOU

Se sent al interior tocar la campaneta del mal temps. Atenuadas per la ventada que gruny, comensan á sentirse també las batalladas de la parroquia.

CRISTIÁ ¡Ah!... ¡Fòra... Sí... Sento espant
de mí mateix .. ¡Oh! ¿Per qué
m' has d' avassallar així
passió insensata y terrible?
¿Per qué. si 't trovo aborrible,
com lo llamp qu' he vist lluhí'
ara mateix ab esglay,
de mí 't sento apoderada?
¡Meva!... ¡Ditxa coronada!...
¡Sempre! .. ¡Oh cor .. sempre! .

NARCÍS (*Als dos Mossos.*) ¡Això ray!
ja ho veya: gran turbonada
tenim sobre .. ¿Ho heu tancat
tot, com l' amo te manat?

SIST Llevat la porta d' entrada,
la forana, tot ja es.

FELIU (*Dins*) Tothom, tothom á pregar...
Als pobres féulos pujar
tot seguit: no estigan més
al porxo

ESCENA XIV

Los mateixos, FELIU, CLEMENCIÁ, JUSTA, PIUHET, GREGORI, UN MOSSO DE LA ESQUADRA, FORASTERS, SERVEY DE LA CASA; després XECH y tres POBRES

Constituheixen la agrupació d' aquéstos un home y una dona vells y una criatura. Compareix tothom demostrant cert esglay pel temporal. Lo Teatro va enfosquintse arreu

FELIU Deu nos ampari...
¿Hi som tots?...

CLEMENCIA En Francesch...
XECH (*Compareixent esglayat.*) ¡Oh!...
¡Nostr'amo!... Es boig... L' he vist jo
ara mateix .. ¡Quin desvari!...
Và fugint camps-á-través
corrent com esperitat.
CLEMENCIA ¡Ah!... ¡Es engany!
XECH No: l' he cridat
en vá!
CLEMENCIA ¡Oh!... ¡Francesch!... ¡No puch més!...
(*Ha obert lo finestral, a' una revolada, y 's veu nevar y fugir al través de la neu, al lluny y entre'l llampegueig seguit, á Francesch enfilantse péls marges y rocas. Això motiva las primeras esclamacions d' esglay de Clemencia y la tercera de desconhort, dihent la qual cau agenollada.*)
FELIU ¡Desditxada!... 'L finestral
tanquéu...
CLEMENCIA ¡Ah!...
(*Ho executa Justa, que ha acudit vora Clemencia ab crit d' esglay.*)
FELIU 'L cel acatém
y... ¡per ell y tots resém!...
(*Se trau los rosaris, besantne la creu y preparantse á resar. Justa y Narcís fan lo propi.*)
CRISTIÁ (No... jo... no.) (*Ab esglay de sí mateix y arraulintse tremolós á un cantó separat de la llar rodejada péls demés.*)
FELIU Per la senyal...
(*Se senya y tothom l' imita, comensant lo rosari. Segueix la tempestat més intensa. Al lluny, campanadas pausadas de mal temps. Lo teatro fosch. La llar molt encesa.—Quadro.*)

FÍ DEL ACTE SEGON

ACTE TERCER

Igual decoració.—Tothom vesteix trajos de dias feyners.

ESCENA PRIMERA

JUSTA

¡Válgans la Verge del Mont,
y quína desditxa aquesta!...
Malbaratada la festa
vuyt dias hà: ni un segon
de benestar desde 'l día
de la vigilia fatal...
¡Sempre mal seguint al mal!
¡Ni una ratxa d' alegría!...
Malaltejant en Feliu
encara... La pobre noya,
ans tan alegra y xoroya,
ara ni canta ni riu...
¡Qué ferhi! 'L seny no hi perdém
y tinguém resignació!
Quan nos ho envía 'l Senyó,
es senyal qu' ho mereixem.

ESCENA II

JUSTA, NARCÍS

Arriva aquést mostrant greu fatiga, sentantse immediatament.

JUSTA ¡Ay graci' á Deu!... ¿Qué has sabut?
¿Qué 'n sabs? Qué 'n contas? . ¡Enrahóna!

NARCÍS ¡Déixam pendre *aleno*, dòna!
¿No veus que 'l duch més perdut
que Rosas?
JUSTA Sí: tens rahó...
Repósa. .
NARCÍS Déixam bleixar...
JUSTA ¿L' has trovat? ¿L' has vist?...
NARCÍS ¿Callar
no pots un xich més? Ja no
foras dòna, si la garla
paresses!
JUSTA (*Ressentida.*) ¡Sempre esquerpot,
punxant com un esquerdot!
NARCÍS (*Fingintse ressentit.*)
¿Sí?... Donchs ..
JUSTA ¡No t' alteris! Párla...
¡No 'm sigas sorrut, Narcís!
¿No veus qu' estich tota ansiosa?...
NARCÍS Donchs .
JUSTA ¿Qué?.
NARCÍS Que primé, altra cosa
el sapiguer m' es precís.
¿Qué fa l' amo?
JUSTA Molt melló:
ja s' ha alsat
NARCÍS ¿Y la pubilla?
JUSTA Prop seu com á bona filla.
Pró .. digam ara, pastó ..
NARCÍS ¿No hi hà cap més novetat
grossa?
JUSTA Cap més.
NARCÍS Ja es prou!
JUSTA (*Cada vegada més impacienta y anhelosa.*) Digas
ara ,. ¡Cúyta!... ¿Per qué trigas?
NARCÍS L' hereu Cristiá haura tornat...
JUSTA Sí: quatre vegadas ..
NARCÍS Bé:
¿y... 'l moliné?...
JUSTA Fora encara
desde abans d' ahir. . ¡Vaja! Ara
qu' ho sabs tot..
NARCÍS M' esplicaré
com vols ¿Estarás contenta?

JUSTA Sí: cónta: ab tots cinch sentits
t' ascolto.
NARCÍS Y ab tots vint dits,
¿fá?
JUSTA ¡Gat!...
NARCÍS ¡Rata!...
JUSTA ¡Ála! Revénta
d' un cop!...
NARCÍS ¡Deu me 'n guart y 'l Pare
Sant Sisó!...
JUSTA Be. home: es un dir.
NARCÍS No tinch ganas de morir
aixís
JUSTA ¡Ximplot!
NARCÍS (*Fentse l' enfadat*) ¿Qué! ¿A la cara
me dius?.. Donchs ara soch mut.
JUSTA ¡Vaja també, pesca-brenas!...
Cónta...
NARCÍS (*Lo mateix que avans*)
¡Ah . vella! ¿Aixís t' esmenas?
JUSTA (*Picada.*) ¡Vellot, més que vell sorrut!
Pitjor qui prèn incomodo
per mor de tu y té interés...
me fas tres cosas
NARCÍS ¿No més?
¡Be 'n surto prou acomodo!
JUSTA ¡Toca-sardanas!
NARCÍS ¡Avant!
JUSTA ¡Malcarat, lleig!
NARCÍS Quan t' hi posas,
¡bé me 'n fas serne de cosas!...
CLEMENCIA (*Dins.*) ¡Justa!
NARCÍS ¿Sents? T' está cridant
la noya .. Vés totseguit.
JUSTA ¡Me la pagarás, mussol!
NARCÍS Mal dit, perque ara fa sol
y 'l mussol sóls va de nit.
JUSTA (*Crit anántsen.*) Ja vinch!...
NARCÍS (¡Bon vent!)
JUSTA ¡Ramugayre!...
¡Papo!.. ¡Uuuuhú! ..
(*Desapareix fentli ganyotas.*)

ESCENA III

NARCÍS, aviat CLEMENCIA

NARCÍS ¿Y prou? ¡Encara! Ab poch
gasto 'n surto quan, enlloch
d' esser com ella xerrayre,
l' he deixada encuriosida
com follet
CLEMENCIA (*Entrant molt anhelosa.*)
¿Y donchs, Narcís?
NARCÍS ¿Veus? Ab tu si qu' irá llís
l' enrahonament.—Ja ets servida.
CLEMENCIA ¿Y qué?
NARCÍS He seguit tots els vols,
de màs en màs, de cabanya
en cabanya y... rés.
CLEMENCIA ¡Oh!...
NARCÍS ¿T' estranya?
A mí gens.
CLEMENCIA Perque tu sols
sabs maliciar lo dolent
y jo ..
NARCÍS Tu...
CLEMENCIA (*Afanyosa.*) ¿Qué malicías?
NARCÍS Que... fugen las alegrías,
Clemencia, molt fácilment
perque trovan alenada
de vent que las fa volar,
pró que tenen per tornar
sempre en contra la ventada.
CLEMENCIA ¡Oh, cálla!...
NARCÍS (*Intencionat*) Si .. 'l bon minyó
no s' estimbá...
CLEMENCIA ¡Verge pura!...
NARCÍS Si no trová sepultura
de neu, ó algun llamp traidó...
podé ..
CLEMENCIA ¡Cálla, malpensat!
NARCÍS Callém.
CLEMENCIA (*Tranzició.*) De 'l qu' has fet res digas
al pare.
NARCÍS Si no m' hi obligas...

CLEMENCIA Sí: ja sé qu' ets reservat
y que res has de contarli
de lo que, d' amagat seu,
has fet per encárrech meu.
Ab lo temps haig d' esplicarli
jo mateixa: avuy no dech
perque encara malalteja.
NARCÍS Tu mateixa
CLEMENCIA 'M neguiteja
ara . (*Anant cap á la finestra.*)
NARCÍS ¿Qué?
CLEMENCIA Que no ve 'n Xech...
NARCÍS ¡Cá!. .
CLEMENCIA Y 'l pare pot sortí...
NARCÍS ¡Prou!...
CLEMENCIA (*Molt alegra.*) ¡Ah!
NARCÍS ¿Qué?
CLEMENCIA (*Sempre á la finestra.*)
¡Ell! . En Xech .. Corrent
vé .
NARCÍS ¿Vols dí? .. ¡Hum!...
CLEMENCIA Sí, sí... Content
arriva... Acóstat .. ¿Vèus?...
NARCÍS Sí:
pró 'n faig poch cas, filla meva.
Hi es molt aviat.
CLEMENCIA (*En escena.*) Narcís,
ell guanya: seré felís;
m' ho diu el cor que 's subleva
sentinte sempre anunciant
dòls y planys y etern rigor
de desditxas .. Sí: á mí 'l cor
me diu que s' acabarán.
NARCÍS ¡Dir ray!...
CLEMENCIA M' ho anuncia ab certesa,
refentse del seu esglay,
com may m' ho havía dit, may!
¡Oh! Avuy del cel la puresa
es hermosa; avuy el sol
desglassa, avuy fon la neu ..
Sí, sí: avuy s' apiada Deu
de nostre gran desconsol...
¿Per qué 't dol c eurhi Narcís?
¿Per que no tens esperansa
quan tot es goig y bonansa,
tot mirall del paradís?...

NARCÍS ¡Massa 'l confiar te trastorna!
CLEMENCIA ¡No!
NARCÍS 'L desengany molt més greu será.
CLEMENCIA ¡Francesch del cor meu! Sí: tornará...
NARCÍS ¿Y si no torna?...

ESCENA IV

CLEMENCIA, NARCÍS, XECH

CLEMENCIA ¡Ah! .. ¿Vèns fatigat?... Repósa. .
XECH *(Sentantse)* T asseguro que 'm convé. . Súo com si al cor estessim del estiu, y no al hivern!... He corregut com un ximple
NARCÍS Y 't refrederás de cert si no tanco bé: ¿es això? *(Ho diu tancant la finestra.)*
XECH Que Deu vos ho prenga en bé, Narcís... Y ara ascólta. noya y vos, pastor, igualment. lo que fa al cas: vos sou home de confiansa, y ja sabeu per qué ha vingut de Girona aquest pobre moliner, haventshi estat tot un día ab la nit corresponent.
NARCÍS Pobre t' has dit: ¿per qué *pobre?*
CLEMENCIA ¿Per qué, moliner?
XECH *(Suspirant y ab certa melancolía.)* Per .. per... Ja ho sabreu un' altra estona: ara.. ara aném pél que anem.
CLEMENCIA Sí. ¿L' has vist?... ¿Fá que l' has vist?
XECH ¡Ay! ¡Tantdebó jo pogués darme á mí mateix tant goig com á tu te 'l donaré! Tu tens gra y pots fer farina; ¡jo!...
NARCÍS ¡Acabarás, cansoner?
XECH Tenlu rahó: la cansó del enfadós...
CLEMENCIA Dígas: ¿qué? *(Impacienta.)*

XECH Que sí: l' he vist á Girona
avuy dematí, després
de seguir carrers y plassas
tot ahir, desde l' Areny
á la Seu, de Sant Pere al
Mercadal... Ja us dich jo que
feya encara fred... veure
las malesas qu' allí ha fet
lo darré ayguat: tot llotós;
bassals encara y fangueig
péls carrers; pilots de runa;
esllevissadas parets
y apuntalaments . ¡Ja 'us dich,
noys, que 'l Galligans y 'l Güell
y l' Onyar van tení' un geni
de rius del mateix infern,
y van ferne de desgracias
á desdir .. Fins morí gent,
y de ferits.....—Mes tornant
á 'l que deyam..

CLEMENCIA ¡Cónta!... *(Molt ansiosa.)*

XECH 'M vèu
ell á mí y, encés posantse
el seu rostre, com aucell
á mí vola y se m' abrassa
que casi m' ha fet malbé.

CLEMENCIA ¡Ah! ¿Viu, donchs?

XECH *(Per la forta abrassada.)* ¡Massa!

CLEMENCIA *(A Narcís trionfant)* ¿Sentíu?

XECH Molt desmillorat.

NARCÍS *(A Clemencia recalcat.)* ¿Ho sents?

XECH Donchs, com vos deya, m' abrassa
y 'm mira ab uns ulls oberts
com duas mitjas taronjas,
é hi torna com si estigués
incert de que jo soch jo
y de qu' ell es ell mateix;
y vinga fregarse 'ls ulls,
y al fí exclama: «¡Moliner!
¿Y ella? .. .» Ella ha volgut dir tu:
ja t' ho pensas: ¿fá?

CLEMENCIA ¡Dolent!...

XECH Pensantmho igual, vaig á dirli
«Molt cremada ab tú» quan éll
se 'm repensa y tremolós

me fà: «No li digas res
de que te n' he preguntat...
¿Sénts? Ré 'n digas «Y ja veus
que jo cumpleixo l' encárrech;
que rès te 'n vull dir.

NARCÍS (¡Beneyt!)

CLEMENCIA Pró... ¿está bó?... ¿Li has conegut
si li feya falta res?
(Ab afany creixent Xech vol respondre
y no pot ab la vivacitat d' ella.)
Si li 'n feya, tu li haurás
donat totseguit: ¿fá? Tens
molt bon cor... ¿Y heu estat gayre
estona plegats? ¿Per qué
se 'n va anar de casa? ¿Cóm
es que no torna? ¿Cóm es
que 's porta aixís? ¿Per qué 'm mata?
¿Per qué ara que fa bon temps
no ha de venir, quan và anársen
mentre 'l feya tan dolent?
Respónme: ¿qué te n' ha dit
de tot aixó, moliner?
¡Cúyta, qu' espero 'ls teus mots
febrejant!. .

XECH Bé prou qu' ho veig,
¿Y vos, Narcís?

NARCÍS Jo ho veig massa.

CLEMENCIA ¡Oh! No 'm fassis sofrir més!

XECH M' has preguntat tantas cosas
y tinch el cap tan... espés! ..

CLEMENCIA Has dit qu' heu parlat de mí.

XECH Sí: de dret y de través.

NARCÍS (¡Engréscala més, babau!
¡Y que và deixarme 'l Rey
Harodas!) (Va cap á la porta foro.)

CLEMENCIA ¿Y del motiu
d' havérsen anat corrent,
com desesperat de casa?...

XECH L' aygua clara no n' he tret.

NARCÍS (¡Cá! va venir massa roja!)

XECH Tornant á posarse encés:
«¡Ni que 'm matis haig de dirte
rès d' aixó!» Després...

CLEMENCIA Després...

XECH M' ha dit, perque jo t' ho diga...
¡Pró jo plá me 'n guardaré
de dirtho com d' escaldarme!

CLEMENCIA Digas..
XECH Que l' olvidis, que
'l amor vostre es impossible,
qu' envá n' espera remey,
y que...
NARCÍS ¡Calléu! L' amo
CLEMENCIA *(Ab cert esglay.)* Anéuvosen.
XECH Aném, Narcís. ¿Per hont vé?
NARCÍS Per assí-ensá. *(Una porta.)*
XECH Donchs nosaltres
cap allí. que no 'l trovém.
(Narcís ha desaparegut.)
(¡Ella estima y es volguda!... *(Anántsen.)*
Tu ¡bona nit. moliner!
Dejúna, que t' has quedat
ab la canya sensa peix!)

ESCENA V

CLEMENCIA, tot seguit FELIU

(La primera mira al foro per hont ve Feliu.)

CLEMENCIA ¡Pobre pare! Ara que 'l llit
ha deixat, més esblanquida
té la cara, y més apena. *(Apareix Feliu)*
Pare... *(Anant á besar la mà de Feliu.)*
FELIU Deu nos do un bon día...
(Pausa. Feliu s' acosta á Clemencia, la mitj abrassa, la porta avant y retenintla, li parla ab amorosa reconvenció.)
¿Qué t' ha dit el moliner?
CLEMENCIA (¡Ah!) *(Turbada.)*
FELIU L' he vist desde la eixida
hont m' estava ara prenent
aqueix bon sol que tants días
hà anyoravam... ¿Qué t' ha dit?...
¿Qué 't sopta? ¿Per qué no 'm miras?
¿Per qué ajups el cap, y 'ls ulls
abaixas? ¿Vols que t' ho diga?...
De 'n Francesch t' ha parlat... ¡Oh!
(Per un moviment de Clemencia.)
En ta cara veig escrita
la contesta.

CLEMENCIA ¡Pare!..
FELIU ¡Ingrata
tu també!.. ¡Tu també indigna
de la meva estimació!...
CLEMENCIA ¡Oh, no, no! ¡May!
FELIU ¡May, y olvidas
el meu voler! ¡May y encara
te complaus en donar vida
á il-lusions per èll malmesas,
trepitjadas y escarnidas!...
CLEMENCIA ¡Ah!..
FELIU Bé ho sabs: com tu jo hi creya;
avuy.. després de seguidas
reflexions, en ré atinant
que m' espliqui sa fugida,
avuy... ja tan sóls la imatge
d' altra dona preferida
per éll sé veure
CLEMENCIA ¡Oh! No, pare!
¡Calléu!
FELIU ¡No!
CLEMENCIA 'L dany que 'us irrita
vos fa cruel; aqueixa pena
gran, que 'l cor vos crucifica,
es que posa en vostres llabis
aqueixos mots... No: èll me estima,
no pot estimá' á altra dona;
es engany, es impossible
tanta infamia... ¡Ah, no pot ser,
no pot ser: ánima y vida,
passat y present, y fins
la fè en un Deu que m' anima,
tot alsa crit de protesta
contra aqueixa fera espina
que se 'm clavaría al cor
per matarme; tot me crida
que no cap tanta vilesa,
que no es capás de perfidia
semblant; que no pot, no pot
vendre en mercat d' ignominia,
per preu d' amor infamant
que la terra escruixiría,
mos recorts, que son els seus,
mas esperansas fallidas

tot un passat de conhort
y ab tot aixó qu' esgarrifa,
l' honor y la salvació
eterna de vostra filla.

FELIU ¡Oh, cálla, insensata, cálla!
Qui com ell, llar y família
deixa, qui romp lo pactat,
qui bergasseja y trepitja
tants devers .. ¡de tot, de tot
es capás!

CLEMENCIA ¡Verge Santíssima,
¿puch estar tan encegada?

FELIU Sí...

CLEMENCIA Vos dich que 'm moriría
si 'us cregués.

FELIU *(Exasperat.)* ¡Morir per ell!
¿Y no tems la meva ira
al repetirmho?

CLEMENCIA ¡Oh!...

FELIU ¡No! Déixam!

CLEMENCIA ¡Ah! ¿No veyéu que ma vida
es per estimarlo?

FELIU Adéu.

CLEMENCIA ¡Pare! *(Detenintlo.)*

FELIU ¡Déixam! .. No sabría
contenirme

CLEMENCIA ¡Oh! Tant rigor
no mereixo: bé voldría
cumplir... ¿Voléu que menteixi?
¿Voléu que hipócrita siga,
fingint que cumpleixo 'ls vostres
desitjos? M' aborriríau
més que dihentvos la vritat...
Sé que 'us fa horror la mentida.

FELIU ¡Desditxada! ¿Y jo que avuy...
ara...

CLEMENCIA ¿Qué?

FELIU Si així deliras
per ell ¿cóm dirte...

CLEMENCIA Diguéu...

FELIU Que fora la meva ditxa
véuret esposa d' altre home
honrat, que sé que t' estima?

CLEMENCIA ¡Pare! ...

FELIU *(Després de breu pausa, tranzició y parlant ab amarga ironía.)*
Soch vell .. ¿Qué t' importa?...
Cerco 'l camí que podría
allunyarte de la sombra
d' un ingrat .. ¿Qué 't fa? .. Tindríam
á casa un minyó de bé,
honra de nostra masía .
¿Qué te s' endona? .. Obcecada,
esclava avuy aborrida,
prefereixes la cadena
de ferro que 't martiritza
á la cadena de flors
ab que ton pare 't convida...
(Pausa. Altra expressió més afectuosa.)
¿Qué no pots ara del cor
arrencar la imatge viva
del que fou ton promés?...

CLEMENCIA ¡No!
¡No puch!

FELIU Podrás algun día
si vols... ¿Per qué no?.. Ton seny
es clar, lo teu cor desitja
correspóndrem, la negror
del desengany l'hum ansía. *(Tranzició.)*
Míram Clemencia: soch vell,
y la vellesa camina
depressa. depressa... Guávta:
¡sols tots dos! ¡Sols!.. ¡Ah! qu' horrible
nostra soledat, Clemencia!
Lo teu cor quin remordirte!...
(Nova tranzició.)
¿Vols acompanyarme?

CLEMENCIA ¡Oh. si!

FELIU Al convalescent convida
aqueixa bondat de sol...
Fem brasset... Així .. ¿M' estimas
sempre? *(Caminant.)*

CLEMENCIA ¡Oh, sempre, pare, sempre!
¡Tant que vo'guéu!...

FELIU ¡Pobra filla!...

ESCENA VI

NARCÍS, XECH

Entran per l' altra porta-foro, aixís que acaban d' anársen Feliu y Clemencia.

NARCÍS Sí: son fora. . Xerriquém
á la salut de...
XECH (*Cap ficat.*) Jo no.
NARCÍS Te las pegas fortas... (*Xerrica.*)
XECH ¡Oh!..
NARCÍS Agreja un xich... Mal anem...
Desde ahir deu se' al porró,
y... Donchs me deyas que. al fí,
s' ha portat com jo pensava?
¿Deyas que 'l teu *serafí*
s' ha tornat. . com aquest ví
que, si 'l conech, no 'n tastava?
XECH Sí: al tornar ho he sapigut.
El sogre .. vull dí 'l que havía
de sérmen, m' ha dit: »Menut,
ho sento; pró... ré: has tingut
desgracia.»
NARCÍS Sòrt.
XECH ¿Quí podía
raure en semblant pensament?
NARCÍS Qualsevol, home.
XECH ¡'S pot crèure!
Faltarme tant facilment,
y prométres justament
ab un que jo no 'l puch veure!
¡Dònas, dònas, totas sou...
NARCÍS Fillas de dòna y n' hi hà prou
ab aixó, com t' ho tinch dit...
¡Je, je, je!.. ¡Pobre petit!
XECH ¡Si riheu, 'us faig un cap nou!
NARCÍS ¡Uy! ¿Qué fortas te las pegas!
XECH ¡Per broma estich, cert-á-fé!...
NARCÍS Si no 'm vols creure no 'm cregas,
pró... míra: si 'n renegas,
renéga de tu primé.

XECH ¡Tant contenta, y ben disposta
que 's mostrava!
NARCÍS Gota estrany
perque gota las hi costa:
fan .. cansons que, per resposta,
menan sempre desengany.
XECH ¿Voléu dir que. .
NARCÍS ¡Ah! Es una cosa
que ab poca malicia 's sab:
dona massa mel-melosa,
massa tendra y amorosa
es... que 'n porta una de cap.
XECH ¡Ah!...
(*Reflexionanthi y comprenent un xich*)
NARCÍS Escólta cóm ho esplicava
l' avi, que sempre contava
rondallas de gran profit,
d' una dona a qui estimava
com un beneyt son marit.
Escólta —Era dama noble
y noble senyor era ell;
vivían en un castell
prop la costa y lluny de poble,
perque... axió passa en temps vell.
Los senyors moros encara
per Catalunya vivían,
y un dels moros que corrían
per la costa feu... lo qu' ara
molts cristians també farían.
Se va emprendar de la dama
qu' en pau vivía ab son home;
pró ella, muller d' honra y fama,
no 's volgué encendre en la flama
del fill pervers de 'n Mahoma.
La tal dama ó tal senyora
era com calía: honesta,
peró poch enrahonadora
y poch amiga á cap hora
de fe' al seu marit cap festa.
De génit molt sossegada,
may li demostrava aquella
afanyor d' enamorada,
y ell, tenintla per tractada,
no estranyava 'l genial d' ella.
Així, á despit de la guerra,

vivían en pau y amor
la senyora y 'l senyor. .
mes ¡ay. noy! res hi hà á la terra
que duri . sinó 'l dolor.—
El moro, tossut.. tossut
com un moro, va seguir
posant siti á la virtut
de la dama y... va obtenir,
d' amagat, serne volgut.
Lo marit cap rahó tenía
per viure gens desconfiat,
mes ja al primé ó segon día
qu' ella al amor responía
del moro 's sentí enganyat.

XECH ¿Per qué?

NARCÍS Molt senzill: la dona
tan freda ab ell, va tornarse
en un dia, en una estona,
de sucre-y-mel com minyona
que te fam d' enmaridarse.
Manyaguerías, petons,
abrassadas al marit;
á las més xicas rahons,
pujar y baixá' esglahons
per compláurel tot seguit.
«Qué t' estimo! ¡Cóm t' anyoro!
Per tu 'm moro!...»—«Prou n' hi hà!»
Lo cavaller fet un toro,
diu: «¡No! Tu estimas al moro!»
Y á la dama va matá'.—
Aprén: si burlarte intenta
altra dona, la resposta
del cavaller ten presenta...
¿Qué la veus massa contenta?
Donchs noy, ¡moros á la costa!

ESCENA VII

NARCÍS, XECH, CRISTIÁ

Aquést compareix demostrant agitació, que s' esforsa en dissimular

CRISTIÁ Bon día... ¿Hónt es en Feliu?

NARCÍS Crech qu' ha sortit ab la noya
á pendre un xiquet el sol,

péls voltants de casa. . ¿Pórtas
pressa, hereu?

CRISTIÁ Sí, molta. Hi vaig...
(No: millor será aquí á solas,
sensa que puga ningú
sentirnos) Xech... Vina. escólta.
(*Li parla ab reserva Xech va demostrantse alegre gradualment.*)

NARCÍS (¿Qué deurá dirli?... ¡Oh! quan ell
no vol que jo ho senti, cosa
será de mala astrugansa.)

XECH (*Joyós.*) ¿Sí?. . ¡Qué bé! Hi vaig.

CRISTIÁ No. Abans dóna
avís á 'n Feliu de que
l' espero; que vinga prompte;
que m' apressa l' enrahonarhi;
que l' espero aquí.

XECH (*Id. que avans.*) Sí. (¡Pobra
noya!. . ¡Pobre de mí!...) Vaig...
(Al menos ell y ella... ¡Dònas!...)
Sí. sí, hereu: hi vaig corrent... (*Anantsen*)
(¡Dònas! .. ¡Dònas!.. Bé: no totas
serán iguals... ¡Cá han de ser!...
¡Donas ray!..) Vaig, vaig... (¡Traydora!..
¡A gelos l' haig de matar,
festcjantne deu ó dotze
pél cap més baix!) Vaig, hereu:
vaig corrent. (¡Ah, poca... poca...)

ESCENA VIII

CRISTIÁ, NARCÍS

Lo primer preocupat. Pausa.

NARCÍS Si no m' has de mencster
á mí ara ..

CRISTIÁ Gracias.

NARCÍS A fora
me 'n vaig, donchs. . Guárdat de mal.
(*Va anántsen molt pausadament.*)
(¿Se la endurá aquést la noya?...
Roda tant el mon... Tampoch
me fa gayre pessa l' home ..
Mira de traydor... quan mira,

y quan no mira, 's pertorba
y... xay que va tan cap-jup
alguna malura porta.)

ESCENA IX

Cristiá

Després de breu reflexió, resolt.

Sí: no haig de deixar la vía
que 'ls fets senyalantme están;
arrancaré ab valentía
lo corch que 'm va devorant.
Lluheix al fí la Providencia
com sol d' eterna virtut...
Sí: conciencia per conciencia;
gratitut per gratitut.
Fins la pena més mortal
dech preferí' al meu anhel:
sabent tan bé lo qu' ell val,
fora un crim tancarli 'l cel.

ESCENA X

Cristiá, Feliu, Clemencia

Feliu — Cristiá...
Cristiá — Deu vos guart, Feliu.
Clemencia...
Clemencia — (Per vida ó mort
va á decidirse ma sort.)
Feliu — Espero sabe' 'l motiu
de .. Tot just ara parlavam
de tu ab ella
Cristiá — Quan m' ho diheu,
es senyal de que 'm guardeu
bona ausencia
Feliu — Fantasiavam
sobre 'l seu esdevení
insistint jo en ma temensa
de véurela sens defensa
quan Deu disposi de mí.
Y li deva jo, Cristiá,
que sapiguent cóm la vols,

sóls tu podrías tants dòls
en alegrías torná';
que tu, enamorat de cor
sens trovártel gens ferit
per have' ella preferit
abans d' ara un altre amor,
avuy si d' ella 't sentías
correspost sensa perill,
aixís com ets digne fill,
digne espós d' ella serías.

CRISTIÁ Comprench vostras ansias... ¿Y ella ..

CLEMENCIA (¡Trista de mí!)

FELIU Ella entenent
la rahó ..

CRISTIÁ (*Marcat y dolorós.*)
Pró... ab sentiment,
preferiría donzella
morir á trovarse esposa
de qui no estima, allunyada
d' aquell per qui es estimada
y ella se 'n sent amorosa.
¿No es cert, Clemencia? ¿No dich
la vritat?... ¿Per qué no enrahonas?
¿Per qué rahó no li donas?...
¡Párla! ¡Poch sabs quán amich
vull ésser de tu!

FELIU (*Qual estranyesa ha anat creixent.*)
Cristiá .
jo 't dich que, filla obedienta. .

CRISTIÁ Prou, Feliu, que la atormenta
ab excés vostre parlá'.

FELIU Mes...

CRISTIÁ Jo aprecío de cor
vostre intent respecte á mí;
veig bé qu' heu volgut cumplí'
lo tractat, y aixó 'us fa honor.
¡Oh, sí! De mi just concepte
teniu quan me judiqueu
bon fill y per ço voleu
fer de vostre amor precepte
per l' amor d' ella... L' afany
vostre comprench per cumplir
anhels de pare y tenir
nou fill á casa... De dany
d' orfanesa y soletat,

hont tota virtut perilla,
voleu lliurá' á vostra filla
cumplint ab mí lo pactat;
mes jo... encara que agraheixo,
com dech, semblant cumpliment. .

FELIU Si ella encara no consent,
consentirá.
(*Donant significativa ullada á Clemencia*)

CLEMENCIA ¡Sí! (*Després de breu esfors*)

CRISTIÁ (*Oblidant de moment son dever.*)
¡Oh! ¿Mereixo?...
(*Sonan onze campanadas. Agitadíssim.*)
(¡Las onze!... ¡La hora pactada!
¡Li he jurat!...)

FELIU ¿Qué tens, Cristiá?

CRISTIÁ Ré... Una carta 'us dech doná'...
Llegíu. (*Entregantla.*)
(*Clemencia fa un moviment per anársen*)
Quédat... De tornada
prompte estaré aquí... A reveure.

FELIU ¿Qué pot èsser?

CLEMENCIA (¡Ah! 'l meu cor
s' esperansa!)

CRISTIÁ (*Pausa é intencionat.*) En mon amor
Clemencia, bé podrás creure.
Sí: aviat veurás cóm t' adora
qui fins avuy ha volgut
posá' á prova una virtut
que terra y cel enamora. (*Anántsen.*)
(M' he vensut: digne de mí
me sento.)

ESCENA XI

FELIU, CLEMENCIA

FELIU ¿Qué deu dir? ¿Qué?

CLEMENCIA Llegíu, pare... (¿Qué pot se'?)

FELIU Llegímla.

CLEMENCIA (¿Qué deurá di'?)

FELIU Lletra de mà del seu pare.

CLEMENCIA ¿De 'n Cristiá?

FELIU Sí. Firma: Andréu.

CLEMENCIA ¿Qué 'us conturba?... ¿Qué teméu,
que no comenseu encara?

FELIU (*Llegint.*) «Benvolgut fill: seré breu per-
»qué conto que 'ns veurém aviat Los
»passats temporals ocasionáren aquí Gi-
»rona terrible ayguat. Feya fredat de veu-
»re las torrentadas que, com monstres
»deixats de la ma de Deu, batían carrers
»y plassas. Molta gent corregué perill de
»mort, y algunas personas n' hi sofríren.
»Entre ellas s' hi contaría ton pare, si no
»hagués exposat sa vida per salvarlo 'n
»Francesch de ca 'n Feliu Verger. Se 'm
»portá com un héroe de la més gran ca-
»ritat que pots concebir. Recórdaten
»sempre més com deus ferho y es lo viu
»anhel de ton pare que t' espera.—An-
dreu » (*Pausa Clemencia mira al cel y
somriu. Feliu se queda meditant.*)

CLEMENCIA ¡Ah¡ ¿'Us apena 'l sapigué
las sevas bonas accions?...

FELIU No: mes... dels seus actes bons
á 'n Cristiá prohibiré
que m' innovi rès... Acás,
ja que no afecció de pare,
podría renaixe encare
amistat y... (*Ab esfors.*) no ho veurás.

CLEMENCIA ¡Oh!...

FELIU (*Impotent per dominar sa admiració.*)
¡Nó. . y nó!

CLEMENCIA Pró si es admirable
lo qu' ell fassi, ¿per qué no
rendirli la admiració
que 's mereix? ¿Créurel culpable
d' altra cosa 'us pot fé injust?
¿Pot lo passat, per dolent
que siga...

FELIU ¡Cálla!

CLEMENCIA ¡Ah, no! Sent
sóls la venjansa disgust
d' admirá', y vos venjatiu
no podeu ésser, no ho sou!

FELIU ¡Próu, Clemencia!

CLEMENCIA (*Suplicant.*) ¡Pare!...

FELIU ¡Próu!

CLEMENCIA (¡Cóm la esperansa 'm somriu
altre cop!...)

FELIU
Al meu cor parla
del minyó desagrahit
una vèu que día y nit
no puch deixar d' escoltarla.
Sí: l' haig de sentir; m' arriva
endins com ratxa de fel...
Es avís que 'm dona 'l cel
que de restimarlo 'm priva.
(*Retorna Cristiá y queda escoltant desde 'l pas de la porta foro.*)
Es veu que, donantme esglay,
pugno en va per reprimirla:
no puch deixar de sentirla,
Clemencia, ni avuy ni may.

ESCENA XII

FELIU, CLEMENCIA y CRISTIÁ

CRISTIÁ
(*Avansant y ab sentiment ben marcat.*)
¿Y per qué no ha de callar
algun' hora aqueixa veu?

FELIU
¡També tú!

CRISTIÁ
¿Per qué, al fí, Deu
son voler no ha d' imposar?

FELIU
¿Qué vols dir?

CRISTIÁ
La carta...

FELIU
Sí:
la hem llegida.

CRISTIÁ
¿Y no heu entés
á qué m' obliga?... ¿Qué més
á favor d' ell jo puch dí?
A qui ab perill de sa vida
la del meu pare ha salvat
¡veure per mí condempnat
á etern dany!... Nó: la ferida
que 'l dempnava dech guarir
ni que 'l mirar d' éll la sòrt
puga á mí donarme mòrt:
just per ell fora 'l morir.
Clara justicia de Deu
exigeix per mí, per vos...
Sortím á parlar tots dos
y... més encare sabréu.

Jo 'us donaré esplicació
que no us puch dar devant d' ella
(*Apart á Feliu y ab intensa expressió*)
(perque la vergonya sella
els meus llabis.) Veníu...

ESCENA XIII

CLEMENCIA, aviat XECH

CLEMENCIA ¡Oh,
Verge del Roser, jo 'us prego,
ab tot l' alé del meu pit,
que si altre cop ha mentit
la confiansa á que m' entrego,
sens més trigar la mateu.
XECH (Ella! A fer el paperot.)
Noya...
CLEMENCIA ¿Qué vols?
XECH (*Rihent*) ¡Je!... Ho sé tot,
tot, tot, tot.
CLEMENCIA Esplicat.
XECH ¡Veu
que rich y 'm vol fe' esplicá'!
¡S' ha vist pitjor gata-moixa!
CLEMENCIA ¡Afányat: tréume d' angoixa!
XECH Acóstat... Més... Més ensá... (*Pausa.*)
Avans el Pastor á mí
m' ha contada una rondalla,
y per no ser menos qu' ell,
jo á tu te 'n vull contá' un' altra;
de la d' ell ha rajat fel,
de la meva, qu' es més maca,
rajará mel: será curta,
pró be 'm valdrá una abrassada.
Escolta bé —Vet' aquí
que... un cop era una vegada...
(*Moviment d' impaciencia de la noya, mirant cap á la cambra hont son Feliu y Cristiá.*)
No, vaja: era un moliner
á qui, de poch hà, li anavan
las cosas tan malament
com bé las cosas dels altres.
Y... vétamaquí que 'l tal,

sapiguent lo que 's frisava
una noya pél promés,
li diu, parlantli ab veu baixa,
(*Executantho ab manyaguería*)
á cau d' orella: ¿Qué 'm dons
y te 'l porto, mosca-bauba?

CLEMENCIA ¡Oh!... ¿Tu?...

XECH ¡Ah! Es dir que ja has entés
que jo só 'l de la rondalla,
y que tú ..

CLEMENCIA (*Abrassantlo ab trasport*)
¡Oh sí! ¡Qu' ets bon minyó!
Vés...

XECH Com m' has fet l' abrassada,
jo, que soch molt obligat,
vaig á férten doná' una altra.
(*Va á la porta foro y dirigeix la veu á dins ab cómica superioritat.*)
Ja pot entrá' 'l desertó.

ESCENA XIV

CLEMENCIA, XECH y FRANCESCH

FRANCESCH Clemencia!...

CLEMENCIA ¡Ah!...

FRANCESCH ¡Clemencia meva!...

CLEMENCIA Francesch!...
(*Va á sos brassos, mes s' arrepenteix y s' atura.*)

FRANCESCH ¡Sí!

CLEMENCIA ¡Teva?... ¿Jo teva?...

FRANCESCH Meva, sí; com teu soch jo.

XECH (Moliné, aquí nosa hi fas,
y ¡ay! te fan massa denteta...
Cap á pendre la fresqueta:
l' onzé... no t' hi enfundarás.)

ESCENA XV

CLEMENCIA, FRANCESCH

CLEMENCIA Meu... ¡y vas abandonarme!.. (*Ingenua.*)

FRANCESCH ¡Oh!

CLEMENCIA Deixantme consumí'
d' anyorament... ¿Cóm de mí
te puch creure?... ¿Es estimarme
omplirme de dol?
FRANCESCH ¡Ah, no!
CLEMENCIA Donchs ¿quí nat ho pot compendre?
FRANCESCH ¡May, may ho vulgas entendre!
Per la meva salvació
jo 't juro que aqueix misteri
en que 's pert ta fantasía,
no ha fet trontrollar ni un día
l' amor meu; que son imperi
hauría fet moridor
á qui ara en ton rostre 's mira
y no més per tu suspira!...

ESCENA XVI

CLEMENCIA, FRANCESCH, FELIU

FELIU ¡Francesch, Francesch del meu cor!...
(*Và á llensarse en brassos de Francesch é intenta agenollarse als peus d' aquést, que li impedeix. Pausa. Mentre están abrassats y Clemencia. mirántsels plora d' alegría, Cristiá apareix, và á entrar, se queda aturat per lo que contempla, demostra una curta lluyta interior, alsa una mirada al cel y, llensant un suspir, se 'n va ràpit*)
Si... tot ho sé... Ell ara allí...
¿Qué 't diré?... ¿Cóm expressar? ..
¡Tórnam, tórnam á abrassar!...
¡Així, Francesch, sempre així! ..
FRANCESCH ¡Pare del cor! ..
FELIU ¡Oh, si! Pare
teu, per més que 'l meu engany
contra tu... ¿'M feya tant dany!. .
Ets un ángel... Bé ho sé ara. (*Cridant.*)
¡Justa! .. ¡Narcís!... ¡Xech!... ¡Veníu,
veníu tots!... ¡Afanyéus bé!...

ESCENA ÚLTIMA

Los precedents, XECH, JUSTA, després NARCÍS

XECH ¡Noy!
JUSTA ¡Noy! (*Van á abrassarlo.*)
FRANCESCH (*Corresponent.*) ¡Justa!... ¡Moliné!. .
NARCÍS ¿Me demanavas Feliu?
FELIU Si, Narcís: participants
tots devéu ser del meu goig.
NARCÍS (Feliu... ¿qué t' has tornat boig?)
FRANCESCH Pastor, ¿no 'm donéu las mans?
NARCÍS (*Apart á Feliu.*) (¿Qué las hi dono?)
FELIU (*Severament, peró afectuós.*) ¡Pastor! ..
NARCÍS Si ho vols... (Jo no las hi dava.)
FELIU Quan ma indignació s' acaba,
quan esteu veyent que jo
admeto, altre cop, content
á ne 'n Francesch, y ditxós
me fa sa presencia, vos
no devéu duptá' un moment.
JUSTA (¡Pela aquest ou!...) (*Apart á Narcís.*)
NARCÍS (¡Qué hi farém!
¡No escarmentan may!)
FELIU Ohíume
tots ara atents y obehíume
de bon grat.
JUSTA Tots t' escoltem.
FELIU Que ningú per res estiga
de 'n Francesch may rezelós.
JUSTA (*Apart á Narcís*) (Això va per tú)
XECH (*Apart á Narcís*) (Per vos, tíran.)
NARCÍS (¡Tan se va! que diga!)
FELIU Model de joves honrats
es el qu' ha de esser fill meu:
per se' estimats procuréu
véureus per ell estimats,
y 'us benehirá 'l bon Deu.

FÍ DEL DRAMA